

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det komplexa läraryrket

- en studie om sex lärares yrkesvardag och dess huvudmannaskap

Anne-Marie Boman

LAU690

Handledare: Anna Forné

Examinator: Iah C E Hansen

Rapportnummer: HT13-1160-04

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet

Titel: Det komplexa läraryrket – en studie om sex lärares yrkesvardag och dess huvudmannaskap

Författare: Anne-Marie Boman

Termin och år: 2013

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Anna Forné

Examinator: Iah C E Hansen

Rapportnummer: HT13-1160-04

Nyckelord: Läraryrke, lärarroll, lärare, huvudmannaskap, friskola, kommunal skola, kommunalisering

Sammanfattning

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur läraryrket ser ut för sex lärare med två olika huvudmän, och undersöka vilka faktorer det är som styr och påverkar deras yrkesvardag. Finns det likheter och skillnader i yrket mellan att vara anställd med kommunal huvudman eller med friskola som huvudman?

Frågeställning

- 1/ Vad gör en lärare idag och hur uppfattar hen sin yrkesroll/lärarroll?
- 2/ Vad är det som styr yrkesrollen idag?
- 3/ Hur påverkas läraryrket?

Metod

Jag har gjort en jämförande fallstudie med sex kvalitativa intervjuer. Tre lärare från en friskola och tre lärare från en kommunal skola kunde genom djupintervjuerna uttrycka vad de faktiskt utförde i sitt yrke och vad det var som påverkade dem mest i sin vardag. Intervjuerna ledde tillsammans med analyserna till en nyanserad beskrivning av kommunala och friskolelärares vardag i yrkesrollen, hur de upplevde yrket och hur arbetet påverkats.

Resultat

Studien har visat att lärarna delvis har olika arbetsuppgifter beroende av huvudman. På friskolan har lärarna mer kringuppgifter, dessa består bland annat i att vara projektledare och genomförare för internationella projekt, marknadssamordnare, EU-ambassadör, ansvariga för öppet hus och temadagar. De kommunala lärarna hade fokus på undervisningen och hade i mindre utsträckning uppgifter utöver elev- eller undervisningsfrågor. Samtliga friskolelärare uttryckte att de styrdes av yttre styrfaktorerna som i tur och ordning är huvudmannen, dess organisering och ekonomin. Den egna professionalismen och styrdokumentet styr dem också. På den kommunala skolan är det en annorlunda prioritering hos lärarna vad gäller de yttre styrfaktorerna. Det som styrde dem mest var statens styrdokument, deras egen professionalism, därefter huvudmannen och ekonomin. Elevvården styrde båda grupperna i stor utsträckning. Samtliga lärare vittnar om en hög arbetsbelastning och intensitet men även en stor glädje till sitt arbete.

Betydelse för läraryrket

Det är relevant för läraryrkets framtid att identifiera vad lärare arbetar med och om det kan tänkas påverkas av huvudman. Har huvudmannen makten idag att avgöra yrkesinnehållet i större utsträckning än staten, och hur ser förutsättningarna ut för lärarna idag, är en viktig fråga att ta ställning till.

Förord

Min tanke på denna uppsats kommer av att jag har jobbat som gymnasielärare på friskola i fem år, 2003 till 2008. Under dessa år funderade jag mycket kring de politiska beslut som tagits i början av 90-talet och hur dessa implicit påverkat lärarrollen. Besluten blev allmänt accepterade, och var till synes var bra för eleverna, eftersom de fick en större valfrihet. Men besluten påverkade även läraryrket.

Nu är jag tillbaka i skolans värld och samma fråga pockar på. Vad är lärarens uppgifter egentligen, är det uppdraget från staten eller är det huvudmannen som avgör hur dagen för läraren ser ut, eller både och? Det har resulterat i denna undersökning där jag i en jämförande studie mellan kommunala lärare och friskolelärare undersökt vad en lärare faktiskt gör idag och om innehållet kan tänkas påverkas av huvudmannen.

Det har tagit tid och tankemöda och det kanske hade varit lättare att vara två för att kunna diskutera olika perspektiv. Jag har haft god hjälp av min handledare Anna Forné och Per, min livspartner, som hjälpt mig i diskussioner och avgränsningar, tack! Även Gerd och Lisbeth har sedan jag lämnade skolan peppat mig att ta upp arbetet med uppsatsen och göra den klar, tack! Jag är glad över prestationen och att äntligen ha färdigställt denna examensuppsats.

26 februari 2014

Anne-Marie Boman

FÖRORD	3
1 INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND	5
1.2 HUVUDMANNASKAP.....	5
1.3 PROBLEMDISKUSSION.....	7
1.4 SYFTE.....	8
1.5 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	8
1.6 AVGRÄNSNINGAR.....	8
2 TEORI.....	9
2.1 ORGANISERING AV SKOLA - LÄRARENS FÖRHÅLLNINGSSÄTT.....	9
2.2 LÄRARYRKETS INTENSITET – YTTRE OCH INRE STYRSYSTEM	10
2.2.1 Yttre styrsystem.....	10
2.2.2 Inre styrsystem.....	13
3 METOD	15
3.1 UNDERSÖKNINGENS ANSATS.....	15
3.2 INTERVJU SOM METOD.....	15
3.3 URVAL	16
3.4 VALIDITET.....	17
3.5 ETISKA PRINCIPER	18
4 RESULTAT	19
4.1 LÄRARYRKET IDAG	19
4.2 LÄRARENS INTENSITET - STYRFAKTORER.....	23
4.2.1 Yttre faktorer	23
4.2.2 Inre faktorer.....	26
5 ANALYS	29
5.1 LÄRARYRKET IDAG	29
5.2 LÄRARENS INTENSITET – YTTRE OCH INRE STYRFAKTORER	29
5.3 HUR PÅVERKAS LÄRARYRKET	34
6 SLUTDISKUSSION.....	36
6.1 METODREFLEKTION	36
6.2 AVSLUTANDE REFLEKTIONER.....	36
6.3 FORTSATT FORSKNING	38
REFERENSER.....	39

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Skolan och läraryrket har genomgått stora förändringar de senaste femton åren. Orsaken till förändringarna kan bero på politiska beslut som decentralisering, avreglering med friskolornas intåg, införande av skolpeng, Lpo94 och sedan 2011 ny skollag och gymnasieförordning, GY11. Konsekvenserna av dessa styrförändringar börjar märkas bland lärarna och deras arbete idag (Fredriksson, 2010). Möjligen är det en bidragande orsak till att elevers resultat i Sverige sjunkit, enligt den senaste PISA rapporten - Programme for International Student Assessment. Över tid har våra svenska 15-åringar försämrat sitt genomsnittliga resultat mest, jämfört med alla andra OECD-länder. I PISA-rapporten från 2012 presterar 25 av 34 länder bättre än Sverige i både matematik och i naturvetenskap och i läsförståelse presterar 19 länder bättre än Sverige (Skolverket 1, 2013).

Eva-Lis Siren, ordförande för lärarförbundet är oroad över resultatet.

– Det är tydligt att den svenska utbildningspolitiken leder fel och att goda förutsättningar för såväl lärare som elever inte levereras. Det duger inte att vara sämst i Norden. En mindre likvärdig skola och sämre resultat rakt igenom är det höga priset vi har fått betala för det fria skolvalet, säger Eva-Lis Sirén. (DN, 2013-12-03)

Ordförande för lärarförbundet knyter samman det försämrade resultatet med ”det fria skolvalet” och den rådande utbildningspolitiken. Konkurrensen mellan skolor i kombination med ökad arbetsbelastning kan vara en orsak (DN, 2013-12-03). Lärarna får ett större ansvar för hur skolan skall organiseras så att alla målen kan förverkligas. Lärarrollen har i takt med utvecklingen fått en annan karaktär och utvecklats till viss del en handledarroll (Carlgren, Marton, 2001).

Med de genomförda förändringarna för lärarna, blir yrket mer och mer komplext, då även kraven från ägarna kommer in. Liksom sjukvården genom ”vårdvalet”, drivs skolorna idag som ”företag” och har krav på sig att leverera goda och hållbara ekonomiska resultat (Fredriksson, 2010). Med friskolornas intåg fick de kommunala skolorna konkurrens. Nu när elevunderlaget i gymnasieskolorna minskar (Lärarnyheter, 2011) är skolornas marknadsföringsjakt på elever ett konstant inslag för huvudmannen och lärarna i vardagen. Nu har det gått ca 20 år och fler friskolor än någonsin existerar. Med friskolan kom det nya pedagogiska grepp (Fredriksson, 2010) som i sin tur påverkat läraryrkets innehåll i stort. En historisk beskrivning av vad som skett inom det området skildras för att få en bättre uppfattning om helheten.

1.2 Huvudmannaskap

Under december 1989 fattade riksdagen beslut om kommunalt huvudmannaskap för lärare, skolledare och syofunktionärer som det kallades då. Huvudmannaskapsförändringen inträffade den 1 januari 1991. Från och med läsåret 1991/1992 tog kommunerna över arbetsgivaransvaret från staten. I regeringsförslaget rekommenderades det att skolan i framtiden skulle formas av en mål- och resultatstyrning. Kommunerna skulle ansvara för att organisera och genomföra skolväsendet utifrån de mål och riktlinjer riksdag och regering lagt fast (Propositionen 1989/90:41). Att sträva efter att decentralisera var inte unikt för Sverige, det var ett sätt att förnya den politiska styrningen. Det tänkta målet var att en social förändring skulle komma till stånd, men det som skedde var att det gav en minskad legitimitet för

centralt styrda reformer på utbildningsområdet. För att lösa problemet med minskad legitimitet ansåg man att decentraliseringen var nödvändig. Den blev både ett mål och ett medel för att skapa en större valfrihet och utrymme för lokala behov, samtidigt som de ville uppnå en effektivare förvaltning av skolan (Arnman, Järnek, Lindskog, 2004).

Som en följd av den socialdemokratiska och borgerliga regeringens idé om valfrihet och autonomi för medborgaren, följde i den borgerliga regeringens fotspår, möjligheter för friskolor att erhålla likvärdiga ekonomiska villkor som i de kommunala skolorna. Detta system skulle bidra till att ge samma ekonomiska förutsättningar för huvudmannaskap, och öppna möjligheterna för komplement till offentliga skolor för konsumenterna, elever och föräldrar, en marknadsanpassning. Tanken med detta var även att skapa möjligheter att arbeta med nya pedagogiska undervisningsformer (Arnman, et al, 2004).

De genomförda styrförändringarna ställer stora krav på skolan och lärarna. Skolan har gått från ett, i huvudsak, centralt regelorienterat system till ett decentraliserat, lokalt baserat system. I och med decentraliseringen har ansvarsfördelningen förändrats, det vill säga den har förskjutits från ett system av regler till enskilda delar. Dessa delar är ägare, kommun, ledning och lärare (Lindkvist, Löwstedt, Torper, 1999).

Under läsåret 2012/2013 var 485 av landets 1253 gymnasieskolor fristående (Friskolornas Riksförbund, 2013). Exempel på de huvudmannaskap som finns inom friskolor är ideella föreningar, stiftelser, ekonomiska föreningar, handelsbolag och aktiebolag. Enligt Friskolornas Riksförbund finns det ett fåtal skolor som drivs av enskild fysisk person. Det vanligaste är att det är en juridisk person som driver skolan. Jämfört med andra driftsformer är ett aktiebolag tydligt reglerat vad gäller ansvar, ledning och revision enligt aktiebolagslagen. Orsaken till aktörens val av ägarskap kan vara ekonomiska risker och redovisningskrav (Friskolornas Riksförbund, 2013).

Nedan ser vi fördelningen i ägarskap för olika Friskolor 2011/12:

1 Aktiebolag	69%
2 Ideell förening	9%
3 Ekonomisk förening	11%
4 Stiftelse	10%
5 Övriga*	1%

* Kommanditbolag, Handelsbolag, Trossamfund och Enskild firma
(Friskolornas Riksförbund, 2013)

Andelen aktiebolag har sedan 2005 ökat från 52% till 69% enligt Friskolornas Riksförbund, i synnerhet för fristående gymnasieskolor (Friskolornas Riksförbund, 2013).

1.3 Problemdiskussion

Ett av de viktigaste målen i den svenska skolan är att erbjuda en likvärdig utbildning till alla elever oavsett social bakgrund och ekonomiska möjligheter (GY11). Ett annat att upprätthålla kunskapsnivåerna. När PISA mäter likvärdighet hos svenskar i matematik, är den oförändrad jämfört med 2003. Däremot ser det annorlunda ut när de tittar på elevers läsförståelse och naturvetenskap, då visar PISA-rapporten att likvärdigheten har försämrats i Sverige enligt Skolverkets artikel "Kraftig försämring i PISA" (Skolverket, 2013).

Är det möjligt att närma oss likvärdighet och bra kunskaper inom skolan när vi har så olika förutsättningar att ta hänsyn till? Fredriksson (2010) har i sin avhandling *Marknaden och lärarna*, studerat lärarens arbete som offentlig tjänsteman. Han tittade på om den nuvarande organiseringen av skolan påverkar lärarens myndighetsutövning. Han menar i sin slutsats att den förändrade organiseringen av skolan kan vara en orsakerna till sämre resultat hos eleven. Enligt Skolverket kan en förklaring ligga i en förändrad inre verksamhet i skolan som tydligt kan relateras till de förändrade förväntningar lärarna har på sig (Skolverket, 2009). Lärarna har dessutom mer och mer hamnat i en "konkurrenssituation" gentemot varandra när införandet av marknadsmodellen kom, både inom och mellan skolor. Skolan vill inte riskera att tappa sina elever och vill inte dela med sig av sin kunskap vilket kan leda till en minskad kunskapsinhämtning som är så viktig. Den förändrade organiseringen av skolan gynnade användandet av det marknads- och brukarorienterade förhållningssättet och Fredriksson (2010) menar att det finns anledning att tro att det har försämrat möjligheten för läraren att anta ett professionellt förhållningssätt.

Huvudmotivet med marknadsreformerna var att "kunderna", det vill säga föräldrarna och eleverna, skulle välja den skola som hade bäst kvalitet. På så sätt skulle de "dåliga" skolorna sorteras ut, därigenom skulle både offentliga och privata skolor vara tvungna att öka sitt kvalitetsarbete och sin effektivitet. Dessa företagsekonomiska synsätt fungerar inte inom skolans värld då svårigheten ligger i att bedöma kvalitet för föräldern och eleven. Det påverkar dessutom läraren i hans eller hennes yrkesroll. Fredriksson (2010) skriver:

Eftersom den marknadsorienterade läraren huvudsakligen anpassar sig till kundernas efterfrågan anstränger den marknadsorienterade läraren inte i första hand sig för att förbättra sitt kvalitetsarbete kopplat till kärnverksamheten (dvs undervisningen). Det är rimligare för den marknadsorienterade läraren att engagera sig i aktiviteter som fungerar effektivt när det gäller att attrahera kunder. (Fredriksson, 2010, s.195)

Lärarna befinner sig i ett dilemma idag, å ena sidan ska de utföra arbetet som staten kräver av offentliga tjänstemän och, å andra sidan, ska de verka som marknadsorienterade lärare. Det vill säga att de är myndighetsutövare vid betygssättning och undervisning från statens sida och "marknadsförare" åt huvudmannen (Fredriksson, 2010). Lärarna lyder under samma lagar, regler och läroplaner, de har gått likvärdiga utbildningar, däremot ska de bedriva sitt arbete, sitt samhällsuppdrag, och implementera nya strategier i organisationer och kontexter som är helt olika varandra, i skolor som styrs av kommuner såväl som skolor som styrs av exempelvis aktiebolag (Holmqvist, 2011).

Jag vill utifrån denna bakgrund studera hur lärare själva erfar hur läraryrket ser ut och innehåller och hur arbetet har påverkas. Forskningen talar om hur lärarens roll har förändrats, blivit komplex med hög belastning. Mitt intresse ligger i att undersöka hur arbetsuppgifterna faktiskt ser ut i gymnasieskolan idag och om huvudmannaskapet påverkar läraryrket.

1.4 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur läraryrket ser ut för sex lärare med två olika huvudmän, och undersöka vilka faktorer det är som styr och påverkar deras yrkesvardag. Finns det likheter och skillnader i yrket mellan att vara anställd med kommunal huvudman eller med friskola som huvudman?

1.5 Frågeställningar

1/ Vad gör en lärare idag och hur uppfattar hen sin yrkesroll/läraryrket?

2/ Vad är det som styr yrkesrollen idag?

3/ Hur påverkas läraryrket?

1.6 Avgränsningar

Underökning kommer att inrikta sig på gymnasielärare. Fokus kommer att ligga på friskolor som är så kallade koncernskolor och skolor i kommunal regi i Varbergs kommun. Jag har inte för avsikt att identifiera alla styrfaktorer för en lärare utan fördjupar mig i vad det offentliga uppdraget och vad lärare erfar påverkar och styr yrket.

2 Teori

2.1 Organisering av skola - Lärarens förhållningssätt

Något som påverkar hur läraryrket ter sig är hur läraren förhåller sig till olika organiseringar av skolan. Organiseringen av skolan inverkar på lärarens beteende och förhållningssätt (Fredriksson, 2007). Fredriksson menar att det inte finns någon direkt forskning om organiseringen av den vanliga kommunala skolan och den vinstdrivande friskolan, däremot existerar den i andra länder. Det har visat sig att friskolorna är mer autonoma i relativ bemärkelse och har på så vis bättre kontroll över ekonomin och kan rikta insatserna på lokal nivå. Friskolorna är också mer marknadsanpassade, något som han menar syns i marknadsföringen och reklamen. Enligt Mintron i Fredrikssons bok är denna anpassning ett svar på dess känslighet för svikande elevunderlag, då går lönsamheten ner. Han menar också att på grund av att de är mera marknadsorganiserade har de i lägre grad en byråkratisk eller professionell organisation, de är mer som säljare och samverkare. Den kommunala skolan utgår ifrån den byråkratiska och professionella organisationsmodellen enligt Fredriksson (2010). Han menar att lärarna i den kommunala skolan bedriver sitt arbete i större frihet relativt opåverkade av den lokala ledningen. De har en stor frihet att fatta beslut i sitt dagliga arbete. Fredriksson menar att skolledningen i friskolan har en stark styrning, det betyder att den friheten lärarna känner i den kommunala skolan används av rektorn för att styra lärarna friskolan (Fredriksson, 2010).

För att förstå varför lärare gör på det ena eller det andra sättet kan den nyinstitutionella teorin vara en bra förklaringsmodell. Det nyinstitutionella perspektivet är en vidareutveckling av den institutionella teorin. Med institutionell teori menas att organisationer inte bara ses som verksamma inom en teknisk omgivning utan till stor del även är beroende av de sociala sammanhang de är verksamma i (Grängsjö, 2006). Det som skiljer dem åt är att den nyinstitutionella teorin mer fokuserar på den institutionaliserade organisationens förhållande till det som är utanför, till omvärlden och hur detta påverkar hur organisationen utvecklas och förändras. De organisationer eller verksamheter som ingår i detta fält är relaterade till varandra på något sätt. Det kan vara relationer som kunder, myndigheter eller konkurrenter (wikipedia, 2014). Fredriksson (2010) menar att om man med utgångspunkt i det nyinstitutionella perspektivet tittar på organiseringen av skolan, ser man att det sätter gränser men även öppnar möjligheter för en lärares yrkesutövning. Genom vissa lämplighetslogiker som kommer till uttryck genom regler, normer och rollförväntningar lär sig läraren genom socialiseringsprocesser vad som är möjligt att göra, vad man bör göra och hur man ska tänka i vissa situationer. Vilka är då dessa lämplighetslogiker som kan påverka en lärares vardag?

Modellerna föreskriver olika roller för aktörer som befinner sig i eller är i kontakt med skolan. Det går att skönja fyra olika typer av förhållningssätt hos läraren baserade på den byråkratiska modellen, den professionella modellen, marknadsmodellen och brukarmodellen (Fredriksson, 2007).

De olika kategorierna är;

- läraren som byråkrat
- läraren som professionell
- läraren som samverkare
- läraren som säljare

Läraren som **byråkrat** tar sin utgångspunkt i skolans styrdokument. Allt läraren gör och de beslut de tar vilar på skollagen, läroplanen och kursplanen. Utgångspunkten är att alla elever ska få en rättvis och likvärdig bedömning, baserat på den relation läraren har till styrdokumentet. Den byråkratiska modellen härskar fortfarande i skolan. (ibid.)

Den **professionella** styrningen av läraren visar att det finns utrymme för egna tolkningar och att självständiga beslut får fattas på individnivå. Professionella beslut fattas av den enskilde läraren baserat på erfarenhet, och kunskap hos läraren. Yrkesetik och kollegiet är viktiga för den professionelle läraren. (Fredriksson, 2007)

Med friskolorna intåg ökade konkurrensen och styrningen av lärarkåren utvecklades till lärare som agerar som säljare. Nu förväntas läraren vara ”säljare” av sin skola. Skolan har blivit en kommersiell instans och varje lärare nödgas agera på ett sådant vis att nya elever attraheras. I sin yrkesutövning ser sig läraren som **säljare** och marknadsförare (Fredriksson, 2007).

Politikerna ville att föräldrarna skulle kunna påverka sina barns skolgång och därigenom öka inflytandet för dem inom skolan. Elever som gick i skolan skulle därigenom få mer att säga till om. Läraren som **samverkare** ska försöka fatta beslut i samråd med elever och föräldrar. Lärarna diskuterar och för en kontinuerlig konversation med inblandade parter för att öka medbestämmandet. (Fredriksson, 2007)

Teoretiskt kan man säga att den kommunala skolan utgår från en organisering från den byråkratiska och professionella modellen där verksamheten präglas av att vara underställd en politisk ledning och integrerad i den offentliga förvaltningen. Friskolornas situation ser, utifrån internationell forskning, annorlunda ut vad gäller organiseringen. De är marknadsanpassade och till skillnad från de kommunala skolorna har de en stark identitet. De lyder också strängare under samverkansmodellen då de är i behov av elever på ett annat sätt än den kommunala skolan (Fredriksson, 2010).

2.2 Läraryrkets intensitet – yttre och inre styrsystem

2.2.1 Yttre styrsystem

Läraryrket är komplext och intensivt, idag är det inte bara de officiella dokumenten som skollag, gymnasieförordningar som styr. Det är även samhällsutvecklingen som sådan och i diskussioner kring skolan har även riktigheten i kommunaliseringen ifrågasatts (Brynolf et al, 2012).

För att få en förståelse för vad som påverkar lärarnas arbete, utgår jag från Brynolf et al. (2012) teorier kring vad som skapar intensitet i yrket. Intensitet definierar Brynolf et al. som lärarens verkliga situation med dess dynamiska krav. För att läraren ska fungera tillfredsställande i sin komplexa värld ska det vara lagom intensivt, och de behöver stöd i olika former av huvudmannen för att klara detta. Om intensiteten blir för hög leder det till flykt eller i värsta fall sjukskrivning.

Styrsystemen en lärare kan ha är ett yttre och ett inre system. Beroende på hur kraftfulla dessa är formas yrkets intensitet. Det yttre systemet sätter ramarna för lärarens hela yrkessituation. Det är en rad faktorer som påverkar yrket som både begränsar och ger möjligheter i det praktiska arbetet. Dessa är statens styrdokument, kommunala nämnder och förvaltningar, privata huvudmän, myndigheter, lärarens professionalism, skolans organisation,

ekonomistyrning, fackliga organisationer, lärarens kompetensutveckling och medier (Brynolf et al, 2012).

Styrdokument

Det är staten som fastställer riktlinjer för hur lärare ska arbeta. Att genomföra undervisning är lärarens huvuduppgift och en förutsättning för lärande i skolan. För att lärare ska kunna genomföra undervisning av god kvalitet, krävs att de har tid till planering av undervisningen. Det krävs också att de har tid att arbeta med bedömning och rättning av elevers arbete, att de hinner med dokumentation och analys av elevens utveckling och att återkoppla till eleverna. Skollagen säger att läraren har ansvar för sin egen undervisning. Enligt läroplanen ska läraren genomföra och organisera arbetet så att eleven kan utvecklas efter sina förutsättningar (Skolverket, 2013). Sammanfattningsvis förmedlar GY 11 är att läraren har ett samhällsuppdrag, de ska ge elever en likvärdig utbildning, de ska ge dem en objektiv demokratisk värdegrund att stå på, det är bestämt att eleven ska vara i fokus och man ska utgå från denne och tillse att individen utvecklas så långt som möjligt emot målen. Eleven ska ges stort inflytande över sin utbildning. Läraren ska också främja elevers lärande och deras vilja till livslångt lärande och en lust därtill. Läraren ska sätta betyg och samverka med förälder. Varje skola ska också bedriva ett gediget kvalitetsarbete både över eleven och skolans arbete i stort. Huvudmannen ska också i stor mån samverka med samhället i övrigt, och näringslivet får mer att säga till om i de yrkesrelaterade programmen. Detta ska ske genom att programråd ska upprättas på varje yrkeslinje på lokal nivå. Även internationellt utbyte ska främjas för att ge eleven ökad förståelse och medmänsklighet (Skolverket, 2011).

Kommunala nämnder och förvaltningar - huvudman

De kommunala nämnderna styr den kommunala skolan så till vida att det är de förtroendevalda politikerna i kommunfullmäktige som har arbetsgivaransvaret för skolan. Barn och utbildningsförvaltningen styr över organiseringen av den kommunala skolan. Politikerna i utbildningsnämnden är ansvariga för arbetsmiljön på skolan, de ska se till att arbetsmiljölagen följs (Arbetsmiljöverket, 2014).

Privat huvudman

I Fristående skolor är det huvudmannen som ytterst är ansvarig för arbetsmiljön. På arbetsmiljöverkets hemsida står:

Huvudmannen ska, liksom för kommunala skolor, ge förutsättningarna för arbetsmiljöarbetet och se till att arbetsmiljölagen följs i verksamheten. (Arbetsmiljöverket, 2014)

Rektorn har i båda skolorna ansvar att detta efterföljs, att lärarna har en dräglig arbetsmiljö. Den kommunala nämnden som ansvarar för skolan fördelar arbetsmiljöuppgifterna till rektor eller skolchef, likadant sker i friskolan där huvudmannen fördelar uppgifterna till bestämda personer (Arbetsmiljöverket, 2014).

Myndigheter

Den myndighet som styr skolan är Skolinspektionen. Skolinspektionen kontrollerar hur skolorna fungerar för att barnen och ungdomarna ska få en trygg och likvärdig skolgång. De inspekterar alla skolor oavsett huvudman för att se om de följer lagarna för skolan, de arbetar också med att kvalitetsgranska vissa delar av skolans arbete (Skolinspektionen, 2014).

Läraren professionalism

Lärarens professionalism är svår att definiera. Vad är en professionell lärare? Vad skiljer honom eller henne från en amatör. I Imsens (1999) bok *Lärarens värld*, tar hon upp fem faktorer som Mats Ekholm kommit fram till, baserat på forskning om vad läraren faktiskt gör.

1/Yrket har en speciell kunskapsbas – läraren kan något som andra inte kan, tex. hur barn och ungdomar lär sig eller ämneskunskap.

2/Ansvar för yrkets utveckling – genom fortbildning och kompetensutveckling för de sitt yrke framåt.

3/En formulerad yrkesetik – det är regler utformade av lärarna själva och facket. Dessa är viktiga när man arbetar med förhållanden som angår människor och ligger till grund för beslut i vardagen som påverkar elever och deras framtid.

4/Kontroll över vem som får utöva yrket – genom att genomgå en formaliserad utbildning. Därefter får man auktorisation att utöva yrket.

5/Autonomi i yrkesutövningen – läraren har, inom vissa ramar, en viss frihet att själv fatta beslut om hur arbetet ska utföras. Frihet baseras på kunskap och kompetens som yrkesutövaren förväntas ha för att fatta dessa beslut (Imsen, 1999).

Skolans organisation

Skolans organisation påverkar yrket i sig. Organisationen i de fristående skolorna har visat att de haft färre beslutsnivåer jämfört med kommunala skolor. I en friskola rapporterar rektorn direkt till styrelsen och ägarna. Tendenser visar dock på fler nivåer även inom friskolesektorn. Detta efter att koncernskolor bildas och uppköp sker. Utformningen med flera beslutsnivåer tenderar att likna den inom den kommunala skolan (Fredriksson, 2010). I kommunala skolor har rektorn flera nivåer över sig, till exempel kommunledning, skolstyrelse, förvaltningschef och dylikt. Det visar sig i beslutsprocesserna där det i kommunala skolor tas beslut på politisk nivå och rektorn senare ansvarar för genomförandet av beslutet (Lindkvist, et al, 1999).

I skolans organisering ingår arbetstidsavtalet. Detta reglerar lärarnas arbete i långt större utsträckning än det tidigare gjort. Lindkvist (1999) menar att reformerna som ÖLA 2000 - "Överenskommelse om Lön och Allmänna anställningsvillkor" kan ses som ett uttryck för tanken att skolan bör fungera som en organisation. Det sker en tilltagande fokusering på olika enheter inom skolan och att skolan drivs genom ett "företagstänk". Avtalsmässigt skedde stora förändringar för lärarna och deras vardag. Innehållet i avtalet var bland annat att lönerna skulle sättas individuellt, avreglering av undervisningsskyldighet kom till och arbetsplatsförlagd tid. Antal dagars närvaro på skolan reglerades och ett förändrat förhållande till skolutveckling skulle också gälla. Läraren skulle delta i utvecklingen av skolan enligt det nya avtalet. År 2000 kom det "nya läraravtalet". Det slöts av Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund å ena sidan och Skolledarna och kommunförbundet å andra sidan. Det var en omförhandling av det tidigare avtalet. Avtalet innebar en del förändringar vad gäller arbetstid och närvaro. 194 dagar om året infördes samt 35 timmar i veckan arbetsplatsförlagd tid. De övriga 10,5 timmarna är förtroendetid. Tanken var att läraren skulle kunna påverka sin undervisningstid beroende av situation. En lärare skulle kunna ha fler eller färre undervisningstimmar enligt avtalet. Man ville också ge läraren ännu större ansvar för skolans verksamhetsutveckling. Stimulansen för att utföra dessa uppgifter skulle ske med en riktad löneökning (Brynolf, et al, 2007).

I rapport 385, *Lärarnas yrkesvardag*, gjord på grundskolan 2013, framgår det vad staten har för krav i tidsanvändning:

Skolverket konstaterar att aktörer på samtliga nivåer i systemet har ansvar för villkoren i läraryrket. Både staten och skolans huvudmän, som reglerar och anger riktlinjer för lärares arbete, har ett ansvar för att lärarnas tid används på ett sätt som stärker förutsättningarna för skolan att bedriva en likvärdig utbildning av god kvalitet. (Skolverket, s. 8, 2013)

Ekonomistyrning

Kommunala skolor har kommunen som huvudman medan friskolorna drivs av enskilda fysiska eller juridiska personer. Friskolor vilka drivs som företag, och har möjlighet att gå med vinst. Vinsten kan till exempel delas ut till ägarna, sparas till svårare år eller investeras i verksamheten medan de kommunala skolorna måste hålla sig inom budgetramen (Ornbrant, 2001). Bolagsskatten ligger idag på 22%, bland de lägsta i världen. Likheten mellan skolorna är att de har samma huvudintressenter, eleven och deras föräldrar och att de båda finansieras med kommunala medel (Ornbrant, 2001). Den nya skollagen, som gäller från den 1 juli 2011, ska i så stor utsträckning som möjligt vara gemensam för alla olika huvudmän och skol- och verksamhetsformer. Målstyrning och ansvarsfördelning förtydligas och antalet paragrafer ökar från 325 till 725. Det ska nu vara enhetliga regler oberoende av skolform och huvudman, där friskolor inte får någon särbehandling. Båda ägarformerna ska numer bedriva systematiskt kvalitetsarbete (Feldt, Jarlén, Rådmark, 2011).

Kompetensutveckling

Enligt skollagens andra kapitel ska huvudmannen se till att personalen på skolan ska ges möjligheter till kompetensutveckling. De ska också se till att lärarna har insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. I en tid då nya politiska reformer ställer nya krav på lärare behöver de också kontinuerlig kompetensutveckling, vilket vilar på huvudmannen. (Skolverket, 2013)

2.2.2 Inre styrsystem

De inre styrfaktorerna har en stor påverkanskraft för att läraren ska klara av det övergripande målet med yrket – att den enskilde elevens behov och möjligheter ska vara i fokus. Med de inre styrfaktorerna förändras rollen som lärare har i takt med samhällsförändringen. Skolverkets rapport ”Vad påverkar resultaten i svensk grundskola. Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer.” vittnar en förändrad inre verksamhet i skolan. Det i sin tur kan vara en förklaring till de förändrade förväntningar på lärarna (Skolverket, 2009).

De inre styrfaktorerna enligt Brynolf et al (2012) är, den enskilda skolans kultur, tradition och organisering tillsammans med rektor, elever, kollegor och övriga aktörer (Brynolf et al, 2012).

Skolans kultur

Skolans kultur påverkas av skolans arbetsmiljö, attityder och förväntningar. Det finns i varje skola en typ av inneboende klimat, det sitter i väggarna. Det är oskrivna regler, normer och värderingar som präglar skolan. Deal och Peterson har i boken ”Läraryrkets många ansikten” definierat begreppet skolkultur med ”stabila underliggande sociala betydelser som formar uppfattningar och beteenden över tid”. De menar att de antagande och de värden som håller ihop en grupp eller organisation och som formar dess medlemmar är dess kultur. Begreppet är mycket komplext men det påverkar läraren i sitt yrke (Brynolf, et al, 2012). Kernell (2010) definierar kultur som ”förhållanden präglade av mänsklig verksamhet”.

Rektor

Idag är det rektorn som har det övergripande ansvaret för att styra och leda skolan. Eftersom skolan är reglerad och marknadsanpassad, decentraliserad och nu även centraliserad gör den till svårstyrd och komplex. Stora krav ställs på skolan, och dess organisation och ledare. Efter skollagen kom 2011, är den även recentraliserad, vilket innebär att staten har minskat kommunens inflytande över skolan genom att ta bort den kommunala planen och ökat regleringen och resultatuppföljningen (Berg, Groth, Nyttell, Söderberg, 2000). Rektorn har i sin tur yttre och inre faktorer att ta hänsyn till, dessutom spelar rektorns individuella faktorer in, tex vilken ledarstil han eller hon har (Brynnolf et.al., 2012). Skolans huvudmän och rektorer har också en viktig funktion när det gäller att skapa förutsättningar för lärares arbete. Lärarna har också ett ansvar att använda sin tid, inom ramen för de förutsättningar som stat, huvudman och rektor ger, på ett sätt som leder till att eleverna uppnår de nationella målen och stimulerar elevernas vilja och lust att lära mer (Skolverket, 2013). Det pedagogiska arbetet i varje skolenhet ska ledas av rektor. Han eller hon beslutar om sin enhets inre organisation. Skolverket menar att det krävs en uppmärksamhet kring ramarna för och användningen av lärarnas tid, bland huvudmän och rektorer (Skolverket, 2013).

Kollegor

Kollegiet är av stor betydelse för kvalitetshöjningen på skolan och för läraren. Ett effektivt samarbete kräver kontinuitet, frekvens och utrymme ofta saknas tiden till samarbete. Man har formulerat idén om samarbete med argument om effektivisering i form av tidsbesparing, det gör det i regel inte. Idén om samarbete handlar om att bibehålla eller höja verksamhetens kvalitet och att det är inte gratis. Läraren får också hjälp att förstå och se eleven med andra kollegors ögon. När man som lärare inte får det nödvändiga tidsutrymme som krävs kommer intentionerna av sig (Kernell, 2010).

Elever

Holmqvist (2011) menar att den moderna synen på hur ungdomar och barn lär baseras på forskning kring barnen. Skolan är idag en social och kulturell mötesplats vilket leder till att den uppfostrande och stöttande delen ökat för lärarna (Holmqvist, 2011). På 60 –talet såg vi på eleven, då behaviorismen härskade. Inläring hos eleven var ett resultat av lyckad informationsförmedlande. Ett annat sätt att uppfatta elevens inläring var att den var i god fysisk och psykisk balans, då talades det om att grundläggande behov och välbefinnande för att de skulle kunna ta till sig – man såg i eleven. Därefter kom den sociologiskt inriktade uppmärksamheten, man såg omkring eleven. Villkoren för inläring och bra resultat låg i omgivningen, hade de goda relationer till vänner och hur såg hemförhållandena ut? Elevvårdskonferenser inriktade sig på vad eleven gjorde på fritiden för att förklara dåliga resultat i skolan. Under de senaste åren har fenomenologin fått stor genomslagskraft. Det innebär att olika fenomen uppfattas olika av olika människor. När vi är klara över hur eleven tänker kan vi hjälpa denne, att se med eleven. Om eleven inte förstår är det lärarens uppgift att förstå hur denne tänker och hjälpa han eller henne. ”Visa mig hur du tänker och jag ska få dig att det är rätt – det också”. Synsättet som råder för stunden, det vetenskapliga paradigmet, lägger sig ivägen för ett klar analys av våra elever och dess inläring (Kernell, 2010) Kernell menar att för att klara yrket idag bör man se både på, i, omkring och med eleven.

3 Metod

3.1 Undersökningens ansats

För att uppfylla studiens syfte krävs att möjlighet ges att verkligen sätta sig in i lärarnas upplevelse av sitt arbete och vad som styr dem. Denna möjlighet ges genom en kvalitativ ansats. Det kvalitativa synsättet har sitt ursprung i hermeneutiken. Inom hermeneutiken menar man att man genom språket kan tolka och förstå människan. Ordet hermeneutik betyder ”läran om tolkning”, där betoningen i forskningssammanhang är förståelse och tolkning. Det centrala ligger i att tolka det sagda i ett djupare meningsinnehåll, att sätta in det i ett sammanhang eller helhet (Dalen, 2011).

I den kvalitativa forskningen är användandet av fallstudie vanligt förekommande. Svårigheten i valet av fallstudie är att avgöra vad som räknas som ett fall. Backman (2008) menar att de är särskilt tillämpliga när det studerade objektet är mycket komplexa. Fallstudien ger en djupare förståelse för fenomenet, alternativet är att undersöka många fall och få en bred översikt, men det är inte lämpligt i detta syfte. Genom att fallstudien möjliggör närhet till det studerade fenomenet och att fokusera på detta på djupet skapas en detaljrikedom som är viktig för utvecklandet av en nyanserad bild av verkligheten. Detta är särskilt önskvärt då mänskligt agerande studeras. I och med den inbyggda komparationen, som syftet visar - finns det likheter och skillnader i yrket mellan att vara anställd med kommunal huvudman eller med friskola som huvudman, klassificeras denna studie som en komparativ fallstudie (Esaiasson, et al, 2007).

Jag vill söka en förståelse för respondentens upplevelse och uppfattning om vardagen i sin yrkesroll, och senare beskriva dessa, och därför är egenskaperna med fallstudien och kvalitativ metod lämplig. Kritiker menar att det föreligger svårigheter att generalisera resultatet och dra säkra slutsatser (Esaiasson, et al. 2007). Jag har inte för avsikt att generalisera resultatet. Ambitionen för studien är att studera hur ett antal lärare erfar att deras lärarroll är och om huvudmannskapet påverkar yrkesvardagen. Undersökningen skulle resultera i en analytisk beskrivning av vad lärarna tycks ge uttryck för i sitt yrke. Resultatet kan eventuellt peka ut en riktning som kan vara intressant att forska vidare på.

Den jämförande fallstudien vinner på att maximera ”allt annat är lika”, utom det studerade fenomenet (Esaiasson, et al. 2008). Jag har med tanke på detta gjort noggranna strategiska urval för att försöka se en riktning.

3.2 Intervju som metod

Den metod som valts för fallstudien är intervjuer. Möjliga andra alternativet till intervjuer hade varit deltagande observation eller att låta lärarna föra dagbok under en viss tid och analysera dem. Då lärarna genom samtalsintervjuer ges möjlighet att beskriva sin vardagsvärld på ett djupgående sätt, och reflektera över dessa, blir intervjuer den bäst lämpade metoden. Uppfattningarna kanske inte är sanna eller falska, utan styrkan i intervjuer beskrivs som möjligheten att få tillträde till intervjupersonernas vardagsvärld, att få möjlighet att fånga upp deras tankar. Svårigheter i intervjusituationer ligger i den närhet man kan tänkas ha med personer man sedan tidigare känner (Esaiasson, et al, 2007). Jag har vid dessa tillfällen varit medveten om det och inte tagit något svar för givet utan frågat vidare om jag velat utveckla. Jag har också reflekterat över risken för intervjuareffekter. Esaiasson mfl nämner 1/Hur kontakten med respondenten sker. Jag har i två fall kontaktat de personer jag vill intervjua via

mail och berättat syftet med studien och i fyra fall kontaktat dem personligen först, sedan via mail. 2/Provintervjuer för att få till ett dynamiskt samtal. Detta har jag inte gjort då jag känner mig förtrogen med intervjusituationer. 3/Intervjun ska ske på ett ställe där den intervjuade känner sig bekväm. Intervjuerna har i alla sex fallen varit under arbetstid på deras arbetsplats och läraren har fått bestämma lokal som varit deras arbetsplats i ett kontor eller ett rum i nära anslutning. 4/Hur man uppträder och är klädd, jag har under alla intervjuer känt mig bekväm i situationen även om det är känsliga frågor och områden och väl påläst inom området. Klädseln var neutral. 5/Tidsperspektivet är viktigt, har man avtalat en tid är det viktigt att hålla den. Mina intervjuer var som kortast 47 minuter och längst 1.03 vilket gjorde att de kunde återgå till sina uppgifter i rättmätig tid. 6/Bandspelare är att rekommendera (Esaïasson, et al. 2007). Jag har vid samtliga intervjuer spelat in, efter att jag bett om tillåtelse.

Intervjuerna spelas in för att senare transkriberas, analyseras och tolkas. Jag går igenom anteckningar som gjorts under intervjun, läser igenom det transkriberade materialet flera gånger och analyserar innehållet. På så vis kan jag tolka materialet och så bra som möjligt få fram den mest rättvisa tolkningen i analysen av det empiriska materialet. Jag strukturerar och kartlägger citat och nyckelbegrepp för att lättare kunna analysera och tolka det som anses vara väsentligt i förhållande till studiens syfte och det som är av relevans i förhållande till frågeställningarna (Kvale, 1997).

Med autentiska frågor, diskussioner och genom analyser kommer en sammanställning av de intervjuades uppfattningar att kunna göras. Kvale (1997) anser att det är viktigt att i analysen inte behandla intervjuerna som utskrift utan istället se dem för vad de egentligen är, nämligen levande samtal.

Det första steget är att sammanfatta det som är särpräglade för varje person. Sedan utgå från delar i intervjun för jämförelser. Det svåraste steget är att göra det möjligt att se de djupare analyserna. För att klara det är det viktigt att man gjorde en grundlig konkret sammanfattning i början (Esaïasson, et al, 2007). Jag har transkriberat intervjuerna, läst igenom intervjuerna flera gånger för att få ett helhetsintryck och läst dem grundligt. Sedan kategoriserade och organiserade jag datan utifrån mina frågeställningar. Själva tolkningsmomentet som ofta sker simultant, leder så småningom fram till en holistisk deskription och helhetsbild (Backman, 2008)

Av det framkomna resultatet gjordes en kvalitativ analys som kommer till uttryck i resultat och analysdelen. Här görs en beskrivning och kategorisering av det uttryckta som valideras med citat i löpande text.

3.3 Urval

Urvalet är gjort inom samma kommun. På så vis har lärarna ungefär samma utgångsläge och deras svar påverkas inte av andra olika yttre omständigheter som annars kan variera från en kommun till en annan. Jag väljer att utgå ifrån två gymnasieskolor i Varbergs kommun, som är en marknadsanpassad kommun, med en kommunal skola med ca 1500 elever och 5 friskolor. En kommunal skola och en friskola i en friskolekoncern.

Enligt Esaïasson mfl (2007) är det vid komparativa fallstudier bra att urvalet är strategiskt och så lika varandra som möjligt så att den undersökande variabeln synliggörs. Mitt urval är tre lärare anställda på friskolor och tre anställda på kommunala skolor. De ska minst ha jobbat inom skolan i 10 år och vara legitimerade lärare. De intervjuade skall med andra ord ha varit

yrkesverksamma under det att de senare skolreformerna har ägt rum. Urvalsgruppen består av 2 män och 4 kvinnor, vilket är en bra bild av sammansättningen av lärare idag (Holmqvist, 2011). De utvalda lärarna är ungefär i samma åldersspann vilket gör att de är uppväxta i samtiden. Två av dem är turism- och hotellärare, två är språklärare och två är samhällslärare, en på vardera skola. Könsmässigt är turism- och hotellärarna och språklärarna kvinnor och samhällslärarna män. Gemensamt för dem alla är att de arbetar i gymnasieskolan inom samma kommun med samma huvuduppslag – att vara offentliga tjänstemän.

Friskoleurval 1/ "Anna" har jobbat som behörig gymnasielärare i 6 år. Innan dess arbetade hon i grundskolan i 8 år. Hon undervisar i spanska, psykologi och psykiatri.

2/ "Annelie" har jobbat som behörig lärare sedan år 2000, 14 år. Hon undervisar i alla hotellkunskap och turismämnen.

3/ "Anders" har varit behörig gymnasielärare i 11 år, innan dess arbetade även han som grundskolelärare i 10 år. Anders undervisar i samhällskunskap, religion, historia och musik.

Kommunalt urval 1/ "Berit" har arbetat som behörig gymnasielärare i 15 år. Hon undervisar i hotellkunskap som är fördelade på sju olika kurser.

2/ "Barbro" har jobbat som behörig lärare i 8 år. Hon undervisar i engelska och historia.

3/ "Bengt" har jobbat som behörig gymnasielärare i 20 år. Han undervisar i svenska, historia och religion.

3.4 Validitet

Som forskare ämnar jag göra resultatet trovärdigt genom att ha en god närhet till empirin. Tillförlitligheten ligger i undersökningens instrument och den som utför undersökningen. Både reliabiliteten och validiteten torde komma att bli höga. Rätt ställda frågor och undvikande av intervjuareffekter ökar den möjligheten (Esaiasson, et al 2007).

Möjligheterna till kontroll är störst vid intervjuer genom muntlig kommunikation. Jag får en bra kontroll över svarssituationen. Nackdelen med denna metod kan vara att intervjupersonen anpassar sina svar till vad de upplever att det förväntas av dem (Esaiasson, et al 2007).

Det är oerhört intressant att lyfta fram lärarens röst, att de får komma till tals och berätta vad de faktiskt gör i sin vardag. Lika intressant är det att se vad som styr dem och om det skiljer sig åt beroende av vilken huvudman de har. Däremot är det en utmaning, vad gäller att avgöra huruvida dagens arbetsuppgifter, påverkas av huvudmannaskapet. Det finns naturligtvis en rad faktorer som spelar in, men jag är ute efter en riktning. Har huvudmannen påverkat yrket i större utsträckning än staten tänkt. Jag anser att jag ringat in möjligheterna med riktningen genom att använda mig av Fredrikssons modell som beskriver hur lärares förhållningssätt påverkas utifrån skolans organisering. Naturligtvis skulle en mycket mer noggrann undersökning krävas för att få ett sanningsenligt svar och kanske inte ens då.

Den teoretiska validiteten handlar om de teoretiska modeller vi använder oss av ger oss en förståelse för det vi undersöker. Det föreligger framförallt tre svårigheter. Det holistiska misstaget – man anser sig känna området väl så tolkningen utgår ifrån forskarens förförståelse. Elitbias, att man lägger för stor vikt vid vissa informanter som man anser är tongivande vad gäller det studerande fenomenet och det tredje är Going native, man är så förtrogen med det studerande att man har svårt att se särdrag eller kännetecken (Dalen, 2011).

Jag är färgad av min bakgrund som lärare på friskola, det ställer höga krav på mig vad gäller tolkningsvaliditet. Jag har observerat vid intervjutillfället, antecknat, spelat in, transkriberat och läst materialet flera gånger, tagit ett steg tillbaka, distanserat mig och börjat om igen. Eftersom jag är medveten om tolkningsvaliditet (Dalen, 2011) har jag försökt hålla mig objektiv. Jag som forskare är medveten om att alla intervjuer är lika neutrala. Utifrån den insikten lägger jag inte större vikt vid det som kan tänkas ”stödja” mitt syfte. Det ”holistiska misstaget” kan jag undvika genom att jag inte är väl förtrogen med vad kommunala lärare arbetar med och det var 5 år sedan jag jobbade som lärare, mycket har hänt sedan dess.

3.5 Etiska principer

Att forska är en nödvändighet för samhälle och individ. Som forskare ska man göra en avvägning mellan den förväntade nya kunskapen och eventuella negativa konsekvenser för uppgiftslämnaren, det så kallade individskyddskravet. Vetenskapsrådet har tagit fram principer som ska skydda individen. Individskyddskravet kan konkretiseras i fyra allmänna huvudkrav på forskningen. Dessa är informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 1990). Jag har i samtliga punkter informerat och diskuterat med respondenterna angående dessa etiska principer.

Informationskravet innebär att jag som forskare ska informera om uppsatsen syfte. Lärarna informerades om undersökningens syfte och deras uppgift i projektet. Lärarna har frågats muntligen och skriftligen via mejl. De fick då information om uppsatsens syfte, vad en lärare faktiskt gör och om det skiljer sig åt beroende av huvudman. Jag har fått positiva reaktioner för undersökningen och deltagandet.

4 Resultat

4.1 Läraryrket idag

Friskolans lärare

Anna berättar att hon har undervisningen som huvuduppgift, hon undervisar 22 timmar av 35. Oftast ska hon under tiden ta hand om sociala problem som uppstår i klassrummet. Hon är väl medveten om att hon borde skicka vidare dessa elever, som är många, till kurator eller syster. Men med en lite organisation låter det sig inte göras.

”Det är mycket elevvård. När vi pratar elever, pratar vi ofta elevvård. Vi har så många olika typer av elever som har med sig mycket som påverkar deras studier. Eleverna är i konstant kontakt med mig som lärare.” (Anna)

Även Anders ser elevvården som en stor del av sitt arbete utöver själva undervisningen, han menar att hela yrket är händelsestyrt. Orsaken till det säger han ligger i styrdokumentet, att alla elever ska gå i skolan och att alla elever förväntas ha en lärare som gör så att de klarar sig.

Anders undervisar ca 20 timmar i veckan och är på jobbet mellan 8-16.30 – 17.00. De har arbetsplatsförlagd tid, det gör att lärarna är tillgängliga för eleverna. Annelie har 80% lärartjänst och 20 % marknadssamordnare. På dessa 80 % undervisar hon ungefär 15 timmar.

Förberedelser och efterarbete blir det inte mycket av i skolan. Anna säger:

”.. och planering och efterarbete händer att jag gör här, men oftast hemma för det är så svårt att få gjort någonting här. Större rättningar har jag svårt att göra här. Det tar jag hem oftast, eller så sitter jag kvar här när ingen är kvar. Då kan ja få gjort någonting, men det finns inget utrymme till, att under arbetstid, rätta eller läsa arbeten. (Anna)

Annelie säger likadant:

”Idag förbereder jag för måndagens lektioner, egentligen ska jag inte jobba med mina lektioner idag, men det måste jag för annars finns det inte en chans i världen att hinna med, det måste göras på lediga stunder” (Annelie)

Anders menar att förberedelser och efterarbete oftast får göras hemma men att det delvis också beror på arbetsmiljön. Det blir mycket störningsmoment när alla lärare sitter i ett öppet landskap, det är svårt att få till fokus. Det är ett konstant flöde av elever och lärare, både på gott och ont. Han vill inte ha det annorlunda, han vill ha en öppen kontakt och bra relation med eleverna men menar att det går ut över tiden och yrket och orken.

Undervisningen i sig kräver mycket idag, det ligger ett underförstått krav från eleverna att det ska vara ”roligt”, för att eleven ska ta det till sig. Lärarna tar då hjälp av expertbesök och kontaktar tänkbara aktörer som de kan samverka med. Ibland är det svårt att få till, att hitta tiden att ringa och organisera upp det bra så att det passar dem, schemat och eleverna.

Anders har engagerat sig mycket i arbetstidsavtalet hela hösten, det har påverkat honom och arbetslaget. Mycket energi och kraft har gått åt att strida med huvudmannen om arbetstidsavtal. Han kommer att fortsätta att arbeta fackligt för att få en motvikt till huvudmannen, som inte verkar ha de rätta avsikterna i detta avseende menar han. Huvudmannen vill att de ska få ytterligare tid på arbetsplatsen, de vill höja arbetstiden som är platsbunden då eleverna inte är där. Detta har upplevts märkligt för de anställda som önskar

mer tid med eleverna, och då menar de inte fler och större grupper, utan mer tid med befintliga grupper i balans med förberedelse och efterarbete. Alla tre friskolelärarna är mentorer för stora klasser, håller i utvecklingssamtal, och planerar och genomför föräldramöten.

Alla tre friskolelärare har arbetsuppgifter utöver undervisningen och elevvården. Anders är den av dem som har varit tvungen att säga nej till fler uppgifter då han under många år gjort mycket för skolan, som han också tyckt var roligt och givande, men som tillsammans med resten av arbetsuppgifterna inte går ihop tidsmässigt. Idag är han EU-ambassadör tillsammans med 25 lärare från norr till söder i Sverige. Det är en satsning från EU-kontoret att försöka sprida mer kunskap om EU och dess arbete. Anders har varit i Bryssel på studiebesök där de fick lära sig mycket om organisationen och arbetet. Sedan skulle detta bearbetas, de skulle skriva dagböcker och senare involvera det i den skolan de var anställda på. Han menar dock att det inte finns tid och utrymme, som det ser ut skolan idag, i att starta igång EU-kunskap.

Anna har förutom 22 undervisningstimmar i veckan, även ansvar för ett stort projekt som löpt kontinuerligt under 5 år. Det kallas Athenaprojektet och är finansierat av SIDA. Hon, tillsammans med Anders och två lärare till, haft ett helhetsansvar för 16 elevers utbyte med El Salvador. Athenaprojektet ligger ovanpå undervisningen, utöver övrigt skolrelaterat arbete. Hon säger:

”Så känner man att man jobbar jättemycket, Athenaprojektet är ju övergripande. Man jobbar ju med det vanliga och sedan har man hela tiden det också som ligger parallellt. Det ligger där hela tiden, det kräver mycket för- och efterarbete med elever och ansökningar. Vi skriver en ansökan varje år för att få projektpengar som då är ganska krävande.” (Anna)

Både Anders och Anna lägger mycket tid på El Salvadorprojektet, till exempel inför resan nu i mars ska allt ordnas. Elever kommer på extra undervisning kvällstid för att förbereda det som ska framställas i El Salvador. Några av eleverna är på praktik dagtid, mötet är mellan 16-18 på skolan. De får komma till skolan direkt efter praktiken och lärarna får stanna kvar efter skolan och instruera dem. Projektet som de arbetar med indelas i planeringsstadiet, där de ska utforma vad de ska göra i El Salvador, skicka in ansökan och invänta svar. När det blir godkänt startar nästa process och det är planeringen av projektet och hur de ska genomföra det. Det är mycket praktiska göromål med 16 elever och 4 lärare som ska flyga, bo, praktisera, gå på studiebesök och ha en planerad och innehållsrik fritid. I det förberedande stadiet har de möte med elever, möte med föräldrar och de 4 kollegorna möts och diskuterar upplägg osv. När de kommer hem från dessa 4 veckor ska det redovisas skriftligt och muntligt till Athena, vilket betyder att det är ytterligare arbete att göra efter hemkomst. När det sedan är dags för utbytet för de från El Salvador säger Anna så här:

”Det är vi fyra lärare som står närmast projektet som tar hand om dem när de kommer, det är ju dygnet runt, 24 timmar kan man säga. Man ska se till att de har det som dom behöver och sedan att ha koll på innehållet i programmet. Där är vi ansvariga för att se till att det funkar. Då är det samma där, 16 elever och 4 lärare som kommer från El Salvador. Och då är det helger också, det är tre veckor dom är här.” (Anna)

Annelie har också projektledaransvar, tidigare åkte skolans turismelever sex veckor till Mallorca på praktik. Nu när det är ett avslutat projekt har skolan hittat nya möjligheter till projekt och åker till Mexico. Atlas kallas detta projekt. I första skedet krävdes en ansökan, detta för att åka dit och undersöka om det var möjligt för eleverna att praktisera. Nästa steg var att ansöka om pengar till projektet, det gjorde en kollega som har det inlagt i sin tjänst. Att ansöka om projektpengar till de olika instanserna tar oerhört mycket tid. I december kom

godkännande, vilket innebär att nästa process startade, i april åker sex elever och två lärare dit för praktik.

Ytterligare arbetsuppgifter för Annelie är att vara marknadsamordnare. Den har hon inlagd i tjänsten på 20%. Jobbet innebär att ta fram statistik, göra och lämna in rapporter som handlar om statistik av aktiviteter åt huvudmannen.

”Fredagar har jag fått lektionsfri för att jobba med statistik, inlämning av rapportering av statistik av aktiviteter, och så planerar jag aktiviteter ihop med vår rektor. Öppet hus, intervjuer, försöka få intervjuer med Hallands Nyheter, det kan vara facebookinlägg. Egentligen ett inlägg per dag, fått ner det till tre inlägg i veckan, det tar jättemycket tid.”
(Annelie)

Aktiviteter planeras i samråd med rektor, dessa kan vara öppet hus, temadagar, besöksdagar, facebookinlägg, bloggar tre gånger i veckan, ge intervjuer och få till intervjuer med Hallands Nyheter. Annelie är med på ett hörn i alla de utåtriktade aktiviteter skolan gör och ofta håller hon i dem. Det är lärarna på skolan som planerar tillsammans, håller i och genomför aktiviteterna.

Annelie nämner fler arbetsuppgifter, dessa är att vara ansvarig för kontakter med Studie och yrkesvägledarna, sammankalla och hålla i möten med dem, hon är liksom Anna även programansvariga och kursansvariga, hon sitter med i programrådet för yrkesinriktningen hotell och turism och praktikansvarig för alla turismelever när de ska ut på praktik. Det står och faller med Annelie personligen om platser fås eller inte, hon ska besöka eleverna och samtala med handledarna ute på fältet. Annelie har även startat upp en nätverksgrupp med övriga hotell och turism lärare i Halland, en lärgrupp där de kan ta del av varandras kunskap och stötta varandra i tolkningen av den nya läroplanen, men det sker utanför arbetstiden. När rektor är borta är hon även ställföreträdande på skolan.

Kommunala lärare

På frågan jag ställde – *Berätta hur en vanlig vardag i skolan ser ut?*, får jag ett samstämmigt svar. Undervisning är det bärande temat. De kommer på morgonen, tittar igenom mailen och läser posten. Därefter tar de fram planeringen för kommande lektion. Planeringen har de gjort innan. Bengt säger:

”...planeringar har jag som oftast gjort antingen kvällen innan eller tidigare. Jag sitter rätt mycket på kvällarna [...] vi sitter på ett kontor med fyra stycken och det är lätt att man hamnar någon annanstans. Jag hinner med att planera en hel del här men i och med att jag bor 200 meter härifrån så är det lättare för mig att sitta hemma, det gör jag faktiskt även under dagtid. Har jag ett långt hål händer det att jag går hem och rättar, för sitter jag här och rättar är det väldigt många elever som kommer in och vill ha hjälp att öppna någon stans eller något annat. Då får jag inte kontinuiteten här.” (Bengt)

Bengt tror sig egentligen hinna med sitt arbete men sitter varje kväll hemma, mellan 22.00-24.00 ibland längre, med planering, förberedelser och efterarbete. På skolan är det så många andra störningsmoment. Bengt menar att många av kollegorna går och sätter sig i förråden för att få lugn och ro och kunna rätta prov.

De kommunala lärarna har 17-20 timmars undervisning på 100% och cirka 11-12 timmar i veckan på 80%. Berit säger:

”Man räknar timmar, en kurs är 100 p och det är 100 timmar, men det behöver ju inte betyda att du får 100 timmar med eleverna, det dras ju också ner på det. De försöker strama åt där så gott det går, dessvärre är det allmänt accepterat.” (Berit)

”Undervisningstimmar, det varierar rätt mycket beroende på kurser. Jag har väl 20 timmars undervisningstid. Vi har ju ingen ramtid längre. [...] Vissa veckor är tuffare än andra, då får man strunta i andra saker, då är man beredd på det och sedan kanske det lugnar ner sig. Men det är ju mer att göra, det är ju på något sätt. Lite näsan över vattenytänkanslan, det är känslan av det hela. Så är det ju. Sedan är jag inte den som stressar upp mig men det är ju tufft. Det är svårigheter att hinna med att se eleverna, de har slagit ihop en massa grupper.” (Bengt)

Planering och efterarbete hinner Berit med på sin planeringstid och behöver sällan ta med arbete hem, det är om något större prov ska rättas. Barbro däremot är på jobbet 32 timmar istället för 28 på sina 80% för att kunna komma åt att kopiera och förbereda, men hinner ändå inte med jobbet under skoltid utan tar ofta med sig planering och efterarbete hem.

De är mentorer alla tre, två av dem delar på en mindre grupp om 17 elever och den tredje har en grupp om 20 elever. Bördan i mentorskapet är helt beroende av gruppen man har menar de. Bengt säger:

”Mycket beroende på vilka grupper man har och vilka elever man är kontaktlärare för. Det kan ju vara högt och lågt, jag ligger någonstans mitt emellan. Samtidigt vet jag att jag har kollegor som knäcker sig, det räcker ju att man har 5-6 stycken som strular lite. Det är något som ökar markant, ungdomsvården, jag har ju fler ungdomar med problem, ungdomar mår sämre.” (Bengt)

Barbro menar att när lektionerna väl satt fart går det i ett hela dagen.

”Det är närvaro, det är nya prov man ska göra, man ska göra powerpointpresentationer, man ska leta upp korta filmer på nätet. Det är ju hur mycket som helst som ska in. Det är väldigt mycket förberedelsearbete.” (Barbro)

Lärarna på den kommunala skolan anser att det är mycket som ska få plats på de luckor där undervisning inte är inplanerad, möten, elevvårdskonferenser, ämnesmöten, utvecklingssamtal och elevvård. Administrationen/dokumentation tar mycket tid i anspråk liksom den viktiga samverkan mellan kollegor, arbetslagsträffar.

”Det har blivit mer, jag kan tycka att det är bra, jag är en gruppindivid. Det har blivit mer samverkan, då är vi fler som har ögon på eleverna. Man ser gemensamt till att eleven kommer framåt. Vi utvecklar även varandra som lärare, då vi tar del av varandras kunskap, även om vi har olika ämnen. Att det blivit mer av det gör inget, absolut inte. Det tar tid i anspråk men det är bra.” (Barbro)

Berit har fler arbetsuppgifter, hon ansvarar för att hennes elever ska vara värdinnor och får olika uppdrag som ska genomföras. Det har hon fullt ansvar för.

”Man gör ju en veckoplanering, det är inte alltid att det blir som man tänkt. Som förra veckan hade vi teknikcollage, vi blir anlitade som värdar på grund av vårt program. I onsdags hade vi 300 teknikelever här som gästade skolan, man kan säga att vi hade hand om konferens hela onsdagen, från morgon till kväll.” (Berit)

Hon har även fullt ansvar för praktiken likt Annelie på friskolan. Hon hjälper till att hitta platser, besöka elever och samtala med handledare. Hon sammankallar näringslivet för möten

i programråd som yrkesinriktningarna ska ha. Det är tidskrävande, dessutom är det svårt för dem att komma ifrån.

Barbro och Bengt var lärspridare på datorerna tidigare, de skulle hjälpa andra lärare hur de kunde använda elevernas datorer i undervisningen på ett effektivt sätt. Det är nu borttaget på grund av ekonomin men hon hjälper de lärare som är i behov ändå. Bengt blev bränd på uppdraget och tar inte på sig något mer. Rektorn ville att han skulle vara ansvarig för elevrådet men det tackade han nej till.

”Ja har inget, inget sådant som jag gör nu, det har jag tagit beslut om. Rektor vill att jag skulle vara med i elevrådet, att jobba i elevrådet, för vi har lite för dåligt fungerande demokrati. Och jag sade det att, det kanske var dumt eller så, men jag sade det att den tid jag har lägger jag gärna på mina elever [...] Nu har jag valt att säga nej, det får ge de effekter det ger, men mitt fokus ligger på de som är i klassrummet.” (Bengt)

Utöver det är en av lärarna lärarhandledare för lärarstudenter, det tar olika lång tid i anspråk beroende på var i kursen de är. Barbro har också tillverkat material till Öppet hus på skolan för sitt program, hotell och turism, för att locka elever.

4.2 Lärarens intensitet - styrfaktorer

4.2.1 Yttre faktorer

Friskolelärare

Det som till stora delar styr Anna är skolans huvudman, det styr henne i hennes vardag, vilka arbetsuppgifter hon har och vad som förväntas av henne, från ledningens håll.

”Fast vi inte har någon makt över ekonomin så hänger det över oss. Ungefär som ett företag kan jag känna att vi mer arbetar. Att om det inte skulle vara ekonomiskt hållbart, då får man väl lägga ner. Ungefär så känns det.” (Anna)

Annelie och Anders menar att rektorn styr så till vida att hon lägger schema och initierar arbetsuppgifter utöver undervisning och elevvård.

Jag frågar om det ligger det på rektorn eller organisationen att Annelie faktiskt har så många olika arbetsuppgifter. Hon svarar:

Det är gammal vana och lojalitet, och gammal hävd, svårt att säga nej. Det är ingen annan som skulle gå med på alla dessa uppgifter. Jo det är det, alla gör jättemycket och jobbar hårt. (Annelie)

Anders, Annelie och Anna pratar mycket om arbetstiden, just nu är de i en situation de helst hade varit utan. Huvudmannen vill att de ska arbeta ännu mer, och om det uttrycker samtliga frustration. Annelie säger:

”Detta håller inte längre, som nu när de ska prova, eller rättare sagt under hot ska införa ATM-modellen. Nuvarande arbetstid är 35 timmar+10 timmars förtroendetid. Vi har nu tre alternativ att välja mellan:
1/ 40 timmar arbetsplatsbelagt på sommaren, sport och påsklov + 5 timmar förtroende.
2/ semestertjänst - 40 timmar i veckan och 5 veckors semester
3/sluta” (Annelie)

Huvudmannen vill på detta sätt tillgodose lärarens rop på mer tid med varandra, lärarna menar att de behöver mer tid med eleverna när de är där, inte ökad tid när eleven inte är på plats.

”Vi vill ha mer tid med eleverna, inte mer tid till planering när eleverna inte är här. Vi vill då ta bort andra uppgifter som inte egentligen ligger på oss.” (Annelie)

Lärarna menar att huvudmannen vill ha en bättre effektivitet och kontroll och skapa nya pedagogiska modeller utan att vara insatta i det verkliga arbetet lärarna utför.

”Det är egentligen bara dom som skulle kunna göra något konkret åt min situation, det är lite det där med arbetstiden. Jag tror inte det handlar om tiden i sig, jag tror det handlar om något annat än själva läraren arbetsituation, för lärarens bästa. Jag tror inte heller det handlar om elevens bästa, det handlar nog om något annat tror jag” *Vadå?*. ”...om ekonomi och marknadsföring, för man skulle kunna säga att på våran skolan så är lärarna på sin arbetsplats 40 timmar i veckan och vi är ju fortfarande tillgängliga för elever och föräldrar som vi har det nu. Men det kan ju vara en del av marknadsföringen att man lyfter det att lärarna är mer tillgängliga och barnen får allt de behöver. Det ställs krav på image, kvalitet. (Anna)

En annan förändring är marknadsföringen och jakten på elever som ökar konstant. Med en större koncern ökar kravet på lärarna. Annelie säger:

”De vill att vi ska ordna vip-kvällar, vi ska skicka ut brev, vi ska skicka ut vykort, vi ska skicka sms, vi ska skicka mail, vi ska nästan gå hem till blivande elever och det ligger under våran värdighet. Vi jobbar ju inte så här, dom jobbar ju så på (annan friskola). Det har ökat något hejdlöst.” (Annelie)

Samtliga lärare anser att de fått större ansvar, framförallt vad gäller att ro de stora projekten i land, att verksamhetsutveckla, ansvaret för att det ska komma elever till skolan och att lotsa ”färdiga” elever ut ur skolan.

”Jag måste se till att jag har elever annars har jag inget jobb. Jag måste ragga elever och göra ett bra jobb... och det ligger på mig.” (Annelie)

De menar att planeringstiden minskat och behovet av planering ökat. Återigen kommer lärarnas samstämmighet in och Anna uttrycker sig så här:

”Om jag inte hade haft erfarenheten hade jag inte kunnat jobba, man lever mycket på sin erfarenhet känner jag. Dygnet har ju inte mer än 24 timmar. Det tycker jag har blivit mycket sämre, sedan är det ju också att om man har fler än ett eller två ämnen kräver mer tid till planering. När jag började här hade jag 9 kurser vilket innebar att jag hade mycket att planera till vilket i sin tur ledde till väldigt många möten med elever. Hur jag överlevde första året vet jag inte, men jag gjorde det.” (Anna)

Samtliga har för avsikt att vara professionella i sin roll men har fått lita på sin erfarenhet när de inte hunnit med. De har kompetensutvecklat sig mestadels på sin fria tid, vilket har lett till att de ibland fått ge avkall på sin undervisningskvalitet.

”Jag skulle kunna vilja göra det bättre. Hade jag inte haft min erfarenhet hade det inte fungerat. Vill ha bättre lektionsinnehåll, men tiden finns inte.” (Annelie)

”Må bra först, sedan lära sig. I mångt och mycket blir det att de bara ska komma ut ur skolan, som kunskapsutveckling hamnar i skymundan.” (Anders)

Styrdokumentet och betygssystem styr dem mycket i det vardagliga arbetet, det har enligt dem varit tidskrävande att sätta sig in i dem och arbeta utifrån det nya GY11. Myndigheterna styr i form av skolmyndigheternas kontroller, det kräver noggrann dokumentation som är svår

att få till alltid. Annelie som är praktikansvarig menar att övriga aktörer i form av näringsliv styr hennes jobb i stor utsträckning idag.

Sammanfattningsvis anser samtliga att huvudmannen, dess organisation och ekonomin har inverkan på och styr intensiteten i arbetet. Professionalismen och styrdokumentet styr dem också.

Kommunala lärare

Samtliga lärare på den kommunala skolan svarar att de främst styrs av kursmålen, betygskriterier, läroplaner och skollagen – de statliga styrdokumentet. De kommunala lärarna gör utifrån kursplanen och gör egna matriser för varje kurs. Bengt säger:

Jag styrs av skolans styrdokument, har läroplanen som ett övergripande paraply. Den har vi fått tolka själva [...] Det är oerhört svårt att sätta sig in i, jag har idag två 50 poängskurser som jag ska ta mig an och har egentligen ingen att fråga, man gör så gott man kan. (Bengt)

Huvudmannen styr i form av schemaläggning. Där anser alla tre att de har ett inflytande. Rektorn begär in önskemål från dem, de kan då komma med förslag om grupper och ämnen. Huvudmannen lägger på dem mer undervisningstid och grupper. Barbro som är engelska och historielärare berättar att hon fått fler och större grupper.

”Jag har ganska mycket undervisningstid och det har blivit mer och mer. Dom lägger ju gärna på fler undervisningsgrupper. Den har ökat, med nästan en grupp. Det har skett nu de sista åren, och det känns att de har höjt timmarna. Det är ju inte bara det att det är två eller tre undervisningstillfällen i veckan till. Det är ju också två eller tre undervisningstillfällen till där du har en klass som du ska lära känna, som du ska sätta betyg på, som du ska ha betygssnack med som du ska lösa bekymmer med, vilket innebär att du får mindre tid generellt sett till de andra grupperna.” (Barbro)

Bengt säger att varje elev får mindre tid nu i förhållande till förr. Även han säger att han har fått mer undervisningstid, men mindre tid att lägga på varje tillfälle. Bengt säger:

”Jag tror att när jag började hade jag ca 16 timmar i veckan, nu är jag uppe i 20 timmar. Det är 4 timmar mer i veckan, vilket betyder, med för och efterarbete, kanske 12 timmars mer arbete i veckan. Vilket inte riktigt går runt, vilket gör att jag får dra ner på allt, eleverna får inte lika mycket förarbete, efterarbete och planering som de fick innan, som jag borde ge dem. Kvaliteten på min undervisning är nog sämre idag, så är det nog.” (Bengt)

Även Barbro diskuterar konsekvensen av att huvudmannen lägger på fler undervisningstid, vad det går ut över och säger:

”Vår undervisning, kvalitén på våran undervisning, rakt av. Den här frågan har vi också ställt, vad ska vi göra när ni lägger på oss en grupp till i veckan? Vad ska jag dra ner på? Retorn har svarat undervisningen, och då är det illa. Det är så det är. Jag är inte pessimist men rent krasst är det så.” (Barbro)

Även de kommunala lärarna vittnar samtliga om att planeringen av lektioner ökat i och med att de fått fler undervisningstimmar men att tiden för det inte ökat, de får helt enkelt jobba mer. Bengt säger:

Min erfarenhet är en enorm tillgång. De måste vara ett helvete för nyutexaminerade. Jag tycker inte det är roligt att plocka fram gamla saker men ibland hamnar man i trångmål. I regelbundenhet hamnar jag i situationer när jag frågar mig – Vad gör jag med dom här? (Bengt)

Ekonomin är en annan ramfaktor som styr, implicit ligger det på huvudmannen.

Ekonomi är en annan ramfaktor som begränsar eller sätter ramarna för vad jag har för möjligheter. Idag har jag inga möjligheter att göra något, det finns inte en krona att tillgå. Det är jättesvårt. Vi har nästan nollbudget, är man inte ute i god tid går det inte. (Bengt)

Ekonomistyrningen är ganska uppenbar eftersom våran situation är svår. Vi är i en rävsax, vi hade köpstopp hela höstterminen.[..] Vi vänder oss till vår rektor Ulla, hon i sin tur frågar Gymnasiechefen Karin. Vi har inte fritt spelrum längre, vi kan inte säga att vi har hittat en ny bok och vill köpa in, den vi måste alltid gå via rektor. (Barbro)

Professionalismen styr alla tre. De tror på sin kunskap och tar beslut utifrån sin erfarenhet. Men även där kommer den lite i skymundan, Bengt menar att han inte är så nöjd med sig själv som han var tidigare och Barbro säger:

Min professionalism styr definitivt mig. Hur jag vill vara som lärare och hur jag vill uppfattas som lärare. Jag har ett sätt att undervisa på som jag tror fungerar hos mina elever och att jag undervisar på ett professionellt sätt. Det tänker jag försöka att inte gå ifrån. (Barbro)

Kompetensutvecklingen säger alla tre att de får sköta själv. Ekonomin har satt stopp för det. Det är en förändring till det sämre. Lärarna får på eget bevåg, på sin egen tid, gärna gratis kompetensutveckla sig. Berit menar att man visserligen får utveckling på studiedagarna, men de är så allmänt hållna att det inte utvecklar dem som individer.

Det är ju rektorn som har det yttersta ansvaret för oss pedagoger och att vi ska kompetensutvecklas. Det är ju morsning och goodbye till det, det hinns ju inte med. Kompetensutveckling får jag fixa själv, gratis. Det var definitivt bättre förr. Det finns inga pengar längre inom skolan. (Berit)

Styrdokumentet, professionalism, huvudmannen och ekonomin är de yttre faktorer som styr de kommunala lärarna mest enligt intervjuerna.

4.2.2 Inre faktorer

Inre och yttre faktorer styr yrket och tillsammans utgör dem en komplexitet för lärarna.

Friskolelärare

Friskolelärarna tycker alla att den största förändringen och styrfaktorn i läraryrket de senaste åren är elevvården. Lärarna erfar att många elever har en lägre kunskapsnivå idag när de kommer till gymnasiet och de skriver åtgärdsprogram på åtgärdsprogram. I och med en förändring i elevvården förändras arbetsuppgifterna. Annelie säger

”De har blivit mer komplexa, det är ett sådant fruktansvärt fokus på eleven. Vi ska nästan dra dem till undervisningssalen, så det hänger på mig, det är tillbaka på att läraren ska lyckas, eleven får liksom bete sig nästan som den vill.” (Annelie)

När de diskuterar elever så handlar det både om den kunskapsmässiga biten, att hjälpa individen utifrån sin nivå, men även den sociala biten. De upplever att många elever mår dåligt idag. Anna menar att

”Vi ska hjälpa eleven igenom skolan, de ska klara betygen och komma vidare. Det har någonstans gjort att vi hjälpt dem på fel sätt många gånger och tagit ifrån dem det egna ansvaret.” (Anna)

Arbetsuppgifterna har ökat, dokumentationen för varje elev tar mycket tid enligt alla tre lärarna och förstår egentligen inte när tid till det ska hittas. Anders säger:

”Ja mycket har kommit till, som det här med dokumentation. Varje grej som ska göras med eleven ska utföras och dokumenteras, då ska det ju läggas ovanpå övriga arbetsuppgifter. Det är ju ingenting som tas bort från oss, det blir bara mer och mer.” (Anders)

”Elever och föräldrar styr i förhållande till undervisningen. Jag styr mycket själv, men det jag har märkt är att jag fått en annan typ av elever. En svagare elev som kräver mer och föräldrarna blir inkopplade mycket mer nu pga. att man ska ha samtal och möten och åtgärdsplaner, mycket av den biten. Det är ju egentligen styrdokumentet, som styr det. Det är ju så mycket vi ska göra. Vi ska ju få alla till ett E.” (Annelie)

Även Anders påpekar att eleven styr mer idag och säger:

”Elevvård, det är mer arbete idag, dom är mer. Förra klassen hade de 5-6 diagnoser under tiden de gick här, de var 27 stycken. Jag jobbade ju mycket. Den sociala delen med eleverna tar ofantligt mycket tid.” (Anders)

Rektorn sätter ramarna för arbetet genom schemaläggning och delegerande av arbetsuppgifter, vilket har en stor påverkan i yrket för dem.

Arbetsmiljön och skolkulturen påverkar dem i sin vardag både på gott och ont menar de. På gott så till vida att de har en tillgänglighet för eleven, då lärarrummet har en öppen miljö och ligger på samma plan som ingång och reception. På så vis får de en god relation till eleverna och har bättre koll på dem. På ont att det är svårt att få till fokus och få något gjort. De blir ständigt avbrutna i sitt påbörjade arbete.

”Det är ingen lugn och ro här. Det är det som är problemet. Om jag tittar på mina andra arbetsplatser har vi alltid haft ett ställe att sätta oss där det är lugn och ro och kunna stänga dörren. Och någonstans har det också respekterats. Här har vi ju ett trevligt klimat, att vi har öppet för alla. Men öppenheten gör ju också att man alltid ska vara tillgänglig och det påverkar yrket jättemycket. Vi är alltid tillgängliga och eleverna vet ju det. Det finns ingen gräns. Vi sitter alla i samma rum vilket gör att det alltid är en stor rörelse, med öppet landskap.” (Anna)

Det blir störningsmoment när alla lärare sitter i ett öppet landskap, det är svårt att få till fokus. Det är ett konstant flöde av elever och lärare, både på gott och ont. Anders vill inte ha det annorlunda, han vill ha en öppen kontakt och bra relation med eleverna men menar att det går ut över tiden och yrket och orken.

Arbetslagsarbete har det blivit mindre av. Dels för att tiden inte räcker till men även att arbetslaget blivit så stort. De samarbetar i ”projektlagen” Kompetensutveckling har också fått stå tillbaka, tid och ekonomi gör att det blivit mindre av det. Lärarna får sköta det själva och ska helst vara gratis. Däremot anser alla att resorna till Sydamerika är en viss typ av kompetensutveckling och mycket lärorikt. Alla tre lärare är delaktiga i skolutvecklingen på lokal nivå. De upplever att de är mer centralt styrda nu än bara för 5 år sedan, då koncernen var mindre.

Sammanfattningsvis styr rektor, elever, skolkulturen och övriga aktörer yrkesrollen mest hos friskolelärarna.

Kommunala lärare

Styrande för de kommunala lärarna är rektorn så till vida att hon lägger schema, stakar ut mål och undervisningstimmar. Men hon lägger sig inte i undervisningen som sådan. Lärarna har en god relation och kan komma med önskemål. Däremot hade en av lärarna under ett medarbetarsamtal fått en fråga:

”Däremot var det en sak hon sade, vi träffades för medarbetarsamtal, och då sade hon – Förra året så satte du väldigt många IG i den gruppen, varför det? Och det var en fråga som jag var lite obekvämt med. Jag har hela tiden känt att hon har haft förtroende för min professionalism, men det är ju lite farligt när antalet IG styr min lön? Det kan ju i längden göra att jag sätter en massa snällbetyg för att jag är rädd om mina egna pengar, och där är man ute på en farlig väg tycker jag.” (Bengt)

Arbetslagsarbetet skiljer sig aningens åt i de tre fallen, de ägnar olika mycket åt det, ofta sker informella möten kontinuerligt, men även flera planerade. Klart är ändå att elevvårdskonferenser, elevvårdsteammöten och arbetslagsmöten sker i större utsträckning på den kommunala skolan än på friskolan. Alla har ett bra kollegialt samarbete som dessutom betyder mycket för dem, det påverkar enskilda delar i arbetet. Barbro säger:

”Kollegor påverkar mig jättemycket, bra kollegor och gott samarbete gör att man får en bra förberedelsesätt att undervisa sina elever. Jag har bra kollegor, de är, har man det så kommer man långt.” (Barbro)

Elevvården tillhör den förändring som alla tre är den största förändringen och styrfaktorn i yrket. Berit ser en stor förändring i det och säger:

Vad som tar mer och mer tid är elevvården. Vi har elever som har det lite tufft. Inte bara studiemässigt utan även i privatlivet vilket gör att det påverkar skolan. Det är rätt mycket sådant, det ser jag en jätteförändring i under de 10 åren jag jobbat som lärare. Det tar mycket tid i anspråk. Jag hade nog mitt livs, som lärare, mitt livs jobbigaste år, förra året. Det var två flickor som upptog min tid oerhört mycket. Det var svårt att säga ifrån, de lyssnade inte, de ljög och drog historier och de kunde höra av sig på dygnets alla timmar. Elevvård tar tid. (Berit)

Eleverna påverkar yrket i väldigt stor utsträckning, olika grupper kräver olika pedagogik. Bengt säger:

”Elever påverkar jättemycket, det är dom som påverkar. Jag brukar ha med dem så mycket jag kan i planeringen. I utvärderingar visar det sig att de tycker det är bra. (Bengt)

Två av lärarna kommer in på skolkulturen och menar att den påverkar dem också, eleverna kommer in till lärarrummet med frågor och behöver hjälp och de vill ha det så, de skapar trygghet och relationer men att det påverkar dem tidsmässigt i sitt arbete.

5 Analys

5.1 Läraryrket idag

Utifrån den kvalitativa analysen kan man se att det finns likheter och skillnader i lärarnas arbetsuppgifter på de olika skolorna. Friskolans lärare uttrycker att de arbetar med undervisning, ca 20-22 timmar i veckan, och att utrymmet för att för och efterarbeta inte alltid hinns med på plats. De arbetar med en rad kringuppgifter som projektledare, marknadssamordnare, EU-ambassadör, mässor, öppet hus och temadagar.

Sammanfattning av friskolelärarnas arbetsuppgifter är undervisning, administration, dokumentation, kvalitetsansvar, mentorskap, elevvård, utvecklingssamtal, föräldramöten, programansvariga, kursansvarig, programrådsansvarig, praktikansvariga, ansökan om projektfinansiering, projektledare och genomförare, tillförordnad rektor, SYV-samordnare, marknadsföringsansvariga på lokalt plan med öppet hus, temadagar, besöksdagar med mera, fackligt arbete, EU-ambassadör, nära samverkare med näringslivet då skolan köper in tjänster från ett privat företag.

Elevfrågorna är betydligt mer omfattande idag än bara för några år sedan och detta kunde konstateras i båda grupperna. Fokus hos de kommunala lärarna kan man se ligger på undervisning, styrdokument och kollegiet på ett annat sätt än hos friskolelärarna. De kommunala lärarna uttryckte inte att de hade kringsysslor likt friskolelärarna.

Sammanfattning av de kommunala lärarnas arbetsuppgifter är undervisning, administration, dokumentation, kvalitetsansvar, mentorskap, elevvård, utvecklingssamtal, föräldramöten, praktikansvariga, programråd, arbetslagsträffar, elevvårdskonferenser, lärarhandledare och värdinneuppdagsansvarig.

5.2 Lärarens intensitet – Yttre och inre styrfaktorer

Friskola

Den kvalitativa analysen visar att intensiteten är hög för lärarna. Styrdokumentet som staten fastställt styr dem till stor del, det uttrycker respondenterna. Skolverket menar att de ska ges förutsättningar att sätta sig in i och förstå för att klara sitt uppdrag (Skolverket, 2011). Annelie och Anders uttrycker att dokumenten är svåra att förhålla sig till och förstå. Annelie har på eget bevåg, på sin fritid skapat en grupp, där de diskuterar läroplanen och hur undervisningen i ämnet ska ske.

Jag med i en nätverksgrupp som jag varit med och startat upp själv och det är alla turismslärare i Halland, vi har startat och gått ihop i en regionsgrupp, så vi träffast 2,3,4 ggr om året. Det ligger utöver, på icke arbetstid. Detta har vi gjort för att stötta varandra, det är både kommunal och friskola vi ser inga skillnader där. (Annelie)

Anders uttrycker att staten bara lägger till mer och mer i läroplanerna, inget tas bort vilket gör att arbetsbelastningen ökar.

Den sista GY 11 en är fullständig katastrof utifrån mina ämnen. Tanken var ju att ta bort alla småkurser 2007. Vad har jag fått idag? Jag har 50-p kurser i allt. I samhäll och i historia. Det är totalt fel, de styr dessutom innehållet. (Anders)

Samtliga respondenter menar att det tar mycket tid i anspråk att sätta sig in i och utföra statens krav och att förutsättningar för det inte finns i dagsläget.

Myndigheterna styr dem också, alla åtgärdsprogram ska dokumenteras. Anna uttrycker:

Där känner jag inte att tiden räcker till, de administrativa uppgifterna har ökat hela tiden, det går inte bara att skriva en not. Inför inspektionen måste man kunna redovisa, det hänger som efter en. (Annelie)

Det man kan se i analysen är att statens riktlinjer för lärarna är svåra att få tid att sätta sig in i och förutsättningar för att klara det sker inte i den omfattning som skolverket eller lärarna önskar. Det finns heller ingenstans för lärarna att vända sig om de har funderingar och frågor.

Som man kan se uttryckte respondenterna att deras professionalism styrde dem i det dagliga arbetet. De hade för avsikt att vara professionella. Imsen (1999) menar att för att kunna upprätthålla lärarprofessionalismen ska läraren bland annat ansvara för yrkets utveckling genom kompetensutveckling. Samtliga säger att utvecklingen kommer i skymundan, det finns inte tid eller pengar till det. Däremot uttrycker de att de har full autonomi i klassrummet likt Imsens teori. Lärarna har verkligen en önskan om att vara professionella men de har dåliga förutsättningar för att klara det. Skollagen (Skolverket, 2013) säger att huvudmannen ska ombesörja kontinuerlig kompetensutveckling. Samtliga respondenter menar att kompetensutvecklingen fått stå tillbaka, det finns inte tid eller pengar till detta. Det tolkar jag som att huvudmannen har starkare makt än staten i fråga om en lärares yrkesvardag.

Skolans organisation och ekonomi påverkar dem allra mest. Friskolelärarna uttrycker en frustration över arbetstidsavtalet som de menar ligger på huvudmannen. Huvudmannen vill att de ska arbeta ännu mer.

”Detta håller inte längre, som nu när vi ska prova, eller rättare sagt under hot ska införa ATM-modellen. Nuvarande arbetstid är 35 timmar+10 timmars förtroendetid. Vi har nu tre alternativ att välja mellan:

1/ 40 timmar arbetsplatsbelagt på sommaren, sport och påsklov + 5 timmar förtroende.

2/ semestertjänst - 40 timmar i veckan och 5 veckors semester

3/sluta” (Annelie)

När överenskommelse om lön och anställningsvillkor kom, ÖLA 2000 (Lindkvist, 1999) skedde det stora förändringar för lärarna. Här låg avregleringen av undervisningsskyldighet och arbetsplatsförlagd tid. Grundtanken var att läraren skulle kunna ha fler eller färre undervisningstimmar beroende av situation. Utifrån den kvalitativa analysen kan man se att huvudmannen styr yrket i stor grad genom det nya arbetstidsavtalet.

En av respondenterna uttrycker att det handlar om ekonomi och marknadsföring mer än om att uppfylla statens krav att skapa förutsättningar för lärarna i deras undervisning.

Jag tror inte det handlar om tiden i sig, jag tror det handlar om något annat än själva läraren arbetssituation, för lärarens bästa. Jag tror inte heller det handlar om elevens bästa, det handlar nog om något annat tror jag” *Vadå?*. ”...om ekonomi och marknadsföring, för man skulle kunna säga att på våran skolan så är lärarna på sin arbetsplats 40 timmar i veckan och vi är ju fortfarande tillgängliga för elever och föräldrar som vi har det nu. (Anna)

Utifrån det yttre styrsystemet styrs friskolelärarnas vardag främst av huvudmannen - skolans organisation och ekonomi, av styrdokumentet och sin professionalism.

De inre faktorerna styr och påverkar även det lärarens yrkesvardag. Dessa är kulturen på skolan, rektor, kollegor och elever.

Skolans kultur påverkar och styr lärarna mycket. På skolan har de ett tillåtande och öppet klimat för eleverna, de kan när som komma in i lärarrummet för att ställa frågor eller diskutera med någon av lärarna. Detta är enligt respondenterna på gott och ont. Skolans identitet och attityder ligger till grund för detta (Brynolf et.al, 2012) Det öppna kontorslandskapet tillsammans med skolans värderingar gör att det inte blir ro för arbetet.

”Det är ingen lugn och ro här. Det är det som är problemet. Om jag tittar på mina andra arbetsplatser har vi alltid haft ett ställe att sätta oss där det är lugn och ro och kunna stänga dörren. Och någonstans har det också respekterats. Här har vi ju ett trevligt klimat, att vi har öppet för alla. Men öppenheten gör ju också att man alltid ska vara tillgänglig och det påverkar yrket jättemycket. Vi är alltid tillgängliga och eleverna vet ju det. Det finns ingen gräns. Vi sitter alla i samma rum vilket gör att det alltid är en stor rörelse, med öppet landskap.” (Anna)

Skolan har ett förhållningssätt och en fysisk planering som är bra för den enskilda eleven men som skapar svårigheter för läraren att utföra sin vardag, det ökar intensiteten i yrket.

Rektorn har en svår uppgift med det övergripande ansvaret med en reglerad, marknadsanpassad och decentraliserad skola tillsammans med ägarens krav (Berg, et al., 2000). Rektorn styr dem i vardagen genom att schemalägga, initiera och delegera arbetsuppgifter, de uttrycker respondenterna sätter ramarna för dem. De anser att de har stor frihet och är involverade i verksamhetsutvecklingen. De uttrycker att besluten kommer ovanifrån och att de blivit strängare styrda från koncernhåll. Det menar dom att rektorn inte kan styra över.

Den största styrningen i yrket anser de vara eleverna. Eleverna styr mer idag än tidigare menar respondenterna. Lägre kunskapsnivå och större ohälsa uttrycker respondenterna att eleverna har.

”Elevvård, det är mer arbete idag, dom är mer. Förra klassen hade de 5-6 diagnoser under tiden de gick här, de var 27 stycken. Jag jobbade ju mycket. Den sociala delen med eleverna tar ofantligt mycket tid.” (Anders)

Holmkvist (2011) menar att skolan idag är en social och kulturell mötesplats, och det leder till att lärarna får en mer stöttande funktion. Samtliga respondenter uttrycker detta. Tiden mellan undervisningen går mycket till att stötta och samtala med elever. Respondenten uttrycker även att det ligger mer fokus på den enskilda eleven i styrdokumentet, vilket gör att det inte går att låta bli. Dessutom ska de få eleverna till att lära sig och gå ur skolan med ett godkänt betyg. När de kommer in med lägre kunskapsnivå än för bara 5 år sedan uttrycker respondenterna en att det blir övermäktigt tillsammans med övriga uppgifter.

Olika vetenskapliga paradig har avlöst varandra (Kernell, 2010), och det rådande synsättet lägger sig ivägen för en klar analys av hur mycket hjälp en elev ska få. Idag råder ”om vi är klara över hur eleven tänker, kan vi hjälpa denne”. Det ligger således på läraren att hjälpa alla individer att lyckas, oavsett elevens omständigheter. Det allmänt accepterade fenomenet gör att elevvården tar oerhört mycket tid. Respondenterna uttryckte det.

Som man kan se har arbetslagsarbetet och kollegiet har fått stå tillbaka, dels för att gruppen blivit för stor men även för att tiden inte räcker till. Kernell (2010) menar att det är en fara i det då kvaliteten lätt sjunker både på skolan och hos läraren.

Det som styr friskolelärarna mest är huvudmannen. Det är denne som organiserar arbetet, delegerar arbetsuppgifter, bestämmer om arbets- och undervisningstid och handhar ekonomiska frågor. Styrdokumentet och lärarens professionalism styr dem också. På plats påverkar skolans kultur dem tillsammans med en tilltagande elevvård. Intensiteten för friskolelärarna är hög.

Kommunal skola

En samstämmig respondentgrupp uttrycker och diskuterar att de främst styrs av styrdokumentet staten har tillhanda. De har studiedagar, som visserligen är allmänt hållna, där de bland annat går igenom den nya gymnasieförordningen. Respondenterna utgår från kursplanen och gör egna matriser för varje ämne och kurs. Den kommunala skolan ligger således närmare statens önskemål om att huvudmannen (Skolverket, 2011) ska tillgodose lärarens huvuduppgift, att undervisa.

Lärarna uttrycker att de styrs av huvudmannen i form av schemaläggning, de får vara med och komma med önskemål om grupper och tidsperspektiv på kurserna. Däremot kan de inte påverka undervisningstiden. Den ligger något under friskolan med ca 18-20 timmar i veckan. En av respondenterna uttrycker:

”Jag tror att när jag började hade jag ca 16 timmar i veckan, nu är jag uppe i 20 timmar. Det är 4 timmar mer i veckan, vilket betyder, med för och efterarbete, kanske 12 timmars mer arbete i veckan. Vilket inte riktigt går runt, vilket gör att jag får dra ner på allt, eleverna får inte lika mycket förarbete, efterarbete och planering som de fick innan, som jag borde ge dem. Kvalitén på min undervisning är nog sämre idag, så är det nog.” (Bengt)

Även de andra två respondenterna vittnar om den starkare styrningen som påverkar yrket i negativ riktning. Huvudmannens ekonomi påverkar skolan, som efter upphörande av undervisningstiden i avtalet ÖLA 2000 (Lindkvist, 1999), påverkar yrket så till vida att huvudmannen lägger ut fler timmar, skolan använder arbetstidsavtalet som en finansiell möjlighet när det är svårare tider. Det i sin tur leder till att de inte hinner med att för- och efterarbete. En av respondenterna vittnar om det och säger:

”Vår undervisning, kvalitén på våran undervisning, rakt av. Den här frågan har vi också ställt, vad ska vi göra när ni lägger på oss en grupp till i veckan? Vad ska jag dra ner på? Retorn har svarat undervisningen, och då är det illa. Det är så det är. Jag är inte pessimist men rent krasst är det så.” (Barbro)

Ekonomi för den kommunala skolan är tyngd enligt respondenterna och det påverkar dem dagligen i yrket.

Ekonomistyrningen är ganska uppenbar eftersom våran situation är svår. Vi är i en rävsax, vi hade köpstopp hela höstterminen.[..] Vi vänder oss till vår rektor Ulla, hon i sin tur frågar Gymnasiechefen Karin. Vi har inte fritt spelrum längre, vi kan inte säga att vi har hittat en ny bok och vill köpa in, den vi måste alltid gå via rektor. (Barbro)

De yttre styrfaktorerna är styrdokument, huvudman, organisering och ekonomistyrning hänger samman och dessa skapar en hög intensitet i yrket hos de kommunala lärarna.

Yrket styrs av professionalism, de har autonomi i yrket och de ansvarar för yrkets utveckling då respondenterna uttrycker att de har ett stort kollegialt samarbete. Samarbetet sker både planerat i större grupper och informellt i mindre grupper.

Min professionalism styr definitivt mig. Hur jag vill vara som lärare och hur jag vill uppfattas som lärare. Jag har ett sätt att undervisa på som jag tror fungerar hos mina elever och att jag undervisar på ett professionellt sätt. Det tänker jag försöka att inte gå ifrån. (Barbro)

Två av respondenterna uttrycker att de inte vill ”gå ifrån” sin professionalism på grund av andra styrsystem. Kernell (2010) menar att om huvudmannen inte tillgodoser det nödvändiga utrymmet för lärarna kommer intentionerna av sig. På den kommunala skolan uttrycker lärarna att de har en hög aktning för sin professionalism, trots det får de ta till erfarenheten när tiden inte räcker till.

Dessvärre vittnar även de kommunala lärarna att kompetensutvecklingen i form av kurser och fortbildning kommer i sista hand, vilket de upplever och uttrycker som skrämmande.

Det är ju rektorn som har det yttersta ansvaret för oss pedagoger och att vi ska kompetensutvecklas. Det är ju morsning och goodby till det, det hinns ju inte med. Kompetensutveckling får jag fixa själv, gratis. Det var definitivt bättre förr. Det finns inga pengar längre inom skolan. (Berit)

Inom detta område har båda huvudmännen dragit in på kompetensutvecklingen för läraryrket, troligen på grund av ekonomi. Utifrån skollagens andra kapitel (Skolverket, 2011) tolkar jag det som att huvudmännen inte lever upp till statens intentioner skapa förutsättningar för lärarna att utvecklas.

I det inre styrsystemet uttrycker respondenterna att det skett en förändring inom elevvården, det styr dem i yrket mer idag än tidigare.

Vad som tar mer och mer tid är elevvården. Vi har elever som har det lite tufft. Inte bara studiemässigt utan även i privatlivet vilket gör att det påverkar skolan. Det är rätt mycket sådant, det ser jag en jätteförändring i under de 10 åren jag jobbat som lärare. Det tar mycket tid i anspråk. (Berit)

En av respondenterna uttrycker att de inte har någon ”speciell” tid för elevvården eller administration i sitt schema, det ska bara ske. Angående det inre styrsystemet uttryckte respondenterna att kollegiet påverkade mycket.

”Kollegor påverkar mig jättemycket, bra kollegor och gott samarbete gör att man får en bra förberedelsesätt att undervisa sina elever. Jag har bra kollegor, har man det så kommer man långt.” (Barbro)

Detta är av stor betydelse för skolans kvalitetshöjning (Kernell, 2010), det kräver kontinuitet, frekvens och utrymme. Som jag kan konstatera inbjuder den fysiska miljön till att skapa förutsättningar för detta på den kommunala skolan.

Sammanfattningsvis menar samtliga friskolelärare att de yttre styrfaktorerna i tur och ordning är huvudmannen, dess organisering och ekonomin som har starkast inverkan på dem. Den egna professionalismen och styrdokumentet styr dem också.

På den kommunala skolan är det en annorlunda prioritering hos lärarna vad gäller de yttre styrfaktorerna. Det som styrde dem mest var statens styrdokument, deras egen professionalism, därefter huvudmannen och ekonomin.

Det är en intressant iakttagelse i studien. Det tolkar jag som att lärarna i den kommunala skolan har en större autonomi, frihet i sina arbetsuppgifter (Imsen 1999). De har inte den direkta och starka styrning som Fredriksson (2010) menar finns inom friskolan. Detta gör att troligtvis att deras prioriteringar och yrkesetik har ett större svängrum än friskolelärares.

De inre styrfaktorerna skiljer sig åt mellan grupperna men de har en gemensam nämnare och det är styrningen från elever och föräldrar. De kommunala lärarna erfar att eleverna och kollegorna styr vardagen mest. I den fristående skolan styr rektor, elever, skolkulturen och övriga aktörer yrkesrollen mest.

5.3 Hur påverkas läraryrket

Fredriksson menade i sin teori i den inledande delen av studien att lärarna kan tänkas påverkas i sin yrkesvardag av skolans organisering, dvs. om den är kommunal eller fristående. Det visade analysen att så också var fallet. Lärarna indikerade olika förhållningssätt till yrket på de olika skolorna. Fredriksson (2010) menar att friskolorna är mer marknadsanpassade som ett svar på skolans känslighet för minskat underlag. Respondenterna på den fristående skolan uttrycker i studien att de arbetar med marknadsföring på många olika sätt. Det öppet hus, temadagar, besöksdagar och de anordnar internationella resor för eleverna. En av lärarna har även 20% av sin tjänst som marknadssamordnare.

Samtliga tre lärare är projektledare utöver sin ordinarie undervisning, vilket visar att de arbetar aktivt med en typ av marknadsföring som beslutas av huvudman.

När konkurrensen i skolvärlden ökade med friskolans intåg, styrdes lärarna emot att attrahera elever, därigenom förväntas de anställda implicit att vara "säljare" (Fredriksson, 2010). Den kvalitativa analysen av lärarna på friskolan visar att de även har en roll som "säljare". Skolan har på grund av typen av ägarskap blivit en mer kommersiell instans, därigenom nödgas lärarna agera på ett visst vis. Det är just styrningen av arbetsuppgifter och organiseringen av skolan som skapar denna typ av lärarroll. Lärarna upplever inte att det var tråkigt på något sätt men känner att tiden inte räcker till på ett tillfredsställande sätt. De erfar de inte hinner med och att undervisningskvalitet ibland får stå tillbaka.

"Jag skulle kunna vilja göra det bättre. Hade jag inte haft min erfarenhet hade det inte fungerat. Vill ha bättre lektionsinnehåll, men tiden finns inte." (Annelie)

"Må bra först, sedan lära sig. I mångt och mycket blir det att de bara ska komma ut ur skolan, som kunskapsutveckling hamnar i skymundan." (Anders)

Fredriksson (2010) menar också att friskolorna agerar mer som samverkare. När skolan är marknadsanpassad och konkurrensutsatt kan föräldrar och elever välja skola, och vara med och påverka. En konsekvens av marknadsanpassningen är att man är rädd om eleverna. (Fredriksson, 2010). Respondenterna på friskolan uttryckte att de samverkar med föräldrar och elever och försöker hitta bästa lösningen för varje individ:

Utifrån denna organiseringsteori ligger svaret mångt och mycket i de förändrade och utökade arbetsuppgifterna, hos huvudmannen. Förutsättningarna för friskolelärares att utföra jobbet

som offentliga tjänstemän är svårare, då kravet från huvudmannen (resultat och effektivitet) är starkt.

Den kommunala skolan utgår enligt Fredriksson (2010) från den byråkratiska och professionella modellen. Läraren som byråkrat tar just utgångspunkt i styrdokumentet och de beslut läraren tar vilar på läroplanen och skollagen. Läraren som byråkrat stämmer väl in på den kommunala skolans lärare. Samtliga respondenterna uttryckte att deras huvuduppgift var att undervisa och att fokus låg på dessa arbetsuppgifter.

”Jag styrs av skolans styrdokument, har läroplanen som ett övergripande paraply. Den har vi fått tolka själva [...] Det är oerhört svårt att sätta sig in i, jag har idag två 50poängskurser som jag ska ta mig an och har egentligen ingen att fråga, man gör så gott man kan.” (Bengt)

Skillnaden i de båda lärargrupperna var vad de valde att lägga fokus på under intervjun. De kommunala lärarna uppehöll sig hela tiden kring undervisning, elevvård, hur de jobbade på skolan med kollegor, i arbetslag och olika typer av elevkonferenser. Friskolelärarnas fokus låg på undervisningen och projektledararbeten och övriga aktiviteter.

I den professionella modellen är kollegiet och yrkesetiken är viktiga (Fredriksson 2010). Det finns utrymme för egen tolkning och beslut får fattas i olika situationer av läraren själv utifrån erfarenhet och kunskap. Huvudmannen litar på att verksamheten ska fungera. Respondenterna på den kommunala skolan uttrycker att de har frihet och utrymme att styra över sin arbetssituation. De hade ideligen formella och informella arbetslagsträffar, i större utsträckning än de anställda på friskolan.

Så långt stämmer antagandet i Fredrikssons (2007) teorier om läraren i de olika organiseringarna av skola. Det vill säga att den kommunala skolan utgår från en organisering från en byråkratisk och professionell modell, medan friskolan är mer marknadsanpassad och lyder under samverkansmodellen.

Studien visar även att de kommunala lärarna samverkar med eleverna och föräldrarna kontinuerligt i stor omfattning, troligtvis i samma utsträckning som friskolan. Friskolelärarna å andra sidan uttryckte att de agerade som professionella lärare.

Fredriksson (2010) menar att den kommunala skolan är byråkratiskt och professionellt organiserad och friskolan är marknadsanpassad och samverkare. Utifrån alla sex respondenter kunde jag konstatera att ”läraren som samverkare” var ett genomgående förhållningssätt. Men förhållningssättet hos de kommunala lärarna var även att de var byråkratiska och professionella, vilket de uttryckte. Friskolelärarna uttryckte att de jobbade med utlandsprojekt som jag tolkar som marknadsföringsaktiviteter, öppet hus och en av dem som marknadssamordnare, men de uttryckte också att de var samverkare och professionella i sitt förhållningssätt.

6 Slutdiskussion

6.1 Metodreflektion

Jag har uteslutande använt mig av intervjuer i min ansats att få fram lärarens egen uppfattning om vad som görs på jobbet och vad som styr yrkesvardagen. Svårigheten låg i att på ett bra sätt få fram vad dom faktiskt gör, det kändes som det var svårt för dem att uttrycka med ord vad som upptog deras tid. Möjligen hade en analys av dagboksanteckningar under en period gett ett säkrare svar. Likaså frågorna om hur de påverkades av olika styrfaktorer i sitt dagliga arbete var svårt att se klart på, det baserar sig på värderingar hos respondenten och det är möjligt att det föreligger svårigheter att urskilja det. I det fallet kanske en enkät med värderingsfrågor med en skala gett en klarare och säkrare bild.

Det intressanta i intervjusituationerna var att jag vid första frågan, -Hur ser en vanlig arbetsdag ut?, fick en indikation på vilket förhållningssätt läraren hade. En annan intressant reflektion var att ju längre vi satt desto öppnare blev de, jag kan tolka det som att de ville vara lojala mot sin huvudman och rädd om jobbet. Jag kände vid samtliga tillfällen att lärarna var mycket ärliga och öppna vilket leder till en mer nyanserad och rättmätig bild av yrket. De halvstrukturerade intervjuerna upplevdes som ett samtal och detta ledde till att det på ett bra sätt kunde berättas vad som var relevant för dem (Patel & Davidsson, 2003).

Den valda metoden fungerade väl för undersökningens syfte. Jag hade inte för avsikt att generalisera svaret utan endast få en riktning. Naturligtvis går det inte att säga om A så B – om friskolelärare så fler arbetsuppgifter och högre intensitet – men det är ändå en indikation i någon riktning. Jag intervjuade sex lärare från friskolan och den kommunal skola i Varberg, det är möjligt att svaret skulle ha sett annorlunda ut i en annan kommun. Metoden möjliggjorde en analytisk beskrivning av läraryrket och dess påverkan, och därigenom kunde jag lyfta fram och problematisera vissa företeelser inom skolväsendet (Dalen, 2011).

6.2 Avslutande reflektioner

Jag hade en idé om att lärare i friskolan hade fler och annorlunda arbetsuppgifter än de inom den kommunala skolan. Så var också fallet. Friskolelärarna hade förutom marginellt mer undervisningstid, även större projekt som löpte parallellt med undervisningen. Detta skedde kontinuerligt. Visserligen har friskolan på ett plan uppfyllt skollagen (Skolverket, 2011) och läroplanens internationaliseringstankar men även använt det som en marknadsföringsstrategi i sin jakt att locka elever. Ingen av lärarna hade fått ”projektledare” som en del i tjänsten, detta utfördes ”ovanpå” ordinarie sysslor. De hade även mer kringuppgifter som går att knyta till huvudmannen. Lärarna gillade visserligen arbetsuppgifterna, men tiden räckte inte till.

Friskolelärarna har sedan starten 2003, en hög andel undervisningstimmar, de känner ett ansvar för att driva verksamheten, med ansvar för temadagar, öppet hus osv., att vara delaktiga i organisationen och skolutvecklingen och att attrahera elever. En oro hos lärarna existerade om osäkerheten i deras anställning, att bli av med jobbet. Konsekvensen av ökade kringuppgifter är även här att de får ge avkall på sin profession och undervisningskvalité, enligt dem själva. De har redan idag mycket att göra och huvudmannen vill öka den arbetsplatsförlagda tiden ytterligare. Som jag tolkar det är det en signal på att de sker en ännu starkare styrning från friskoleledningen, och möjligen ett misstroende från huvudmannen emot lärarkårens professionalism.

De kommunala lärarnas fokus låg uteslutande på undervisningen, kollegiet och eleverna. De arbetade inte i så stor utsträckning med andra kringuppgifter. En stor förändring hos lärarna i den kommunala skolan var däremot att huvudmannen lägger ut fler och undervisningstimmar och fler undervisningsgrupper, vilket gör att för- och efterarbete inte hinns med under arbetstiden. Det leder även till att lärare inte alltid hinner förbereda sina lektioner och hinna se eleven som de önskar. Det kan vara en konsekvens av en konkurrenssituation skolorna emellan som en konsekvens av politiska reformer (Arnman, Järnek, Lindskog, 2004) som börja synas på allvar nu. De ska dela på eleverna och medföljande elevpeng.

Fem av sex lärare upplevde att de inte hann med sitt arbete på ett tillfredsställande sätt, oavsett huvudman. De hade med sig arbetet hem, jobbade över på plats och förtroendetiden hemma var maxad. Bilden som framkom var inte riktigt som jag tänkt mig. Båda grupperna hade svårigheter att få ihop sin vardag och känna att undervisningen var väl förberedd. Orsaken till detta skiljde sig dock åt. I friskolefallet var det ökade kringuppgifter som påverkade och i den kommunala skolan den ökade samverkan kring eleven, kollegiet och en ökad grad av undervisningstimmar som var orsaken.

Samtliga lärare upplevde att det som styrde dem allra mest var ekonomin, huvudmannen och eleverna. Huvudmannen styrde dem på olika sätt i yrkesvardagen. På den kommunala skolan styrdes lärarna, enligt dem själva, även starkt av statens styrdokument som var i fokus i hela undervisningssituationen. Den kommunala skolan hade ansatser till att hjälpa lärarna in i den nya reformen för tre år sedan, men bara på generell nivå, dvs. med studiedagar som gällde samtliga lärare och inte specifikt ämnesbaserat. Jag kunde utrona en större samverkan med kollegiet på den kommunala skolan, något som funnits men som inte längre var i fokus, eller hanns med på friskolan. Lärarens professionalism styrde båda grupperna i det dagliga arbetet, möjligt kan jag skönja att friskolelärarna genom skolans organisering måst frågå den något.

Kombinationen mindre elevunderlag, sämre ekonomi, ökad arbetsbelastning och starkare styrning från två håll, både styrdokumentet med ”centralt innehåll” i kurserna, i de offentliga styrdokumentet och från huvudmannen, förändrar förutsättningarna för lärarna ytterligare. I styrdokumentet tas det inte bort moment, det har sedan 1965 lagts till säger forskningen (Brynolf et al, 2012). Staten försöker ideligen att styra yrkeskåren genom nya direktiv som tillsammans med huvudmannens krav på effektivitet skapar dåliga förutsättningar för kåren att utföra sitt arbete på ett för dem tillfredsställande sätt.

Min tredje frågeställning är – Hur påverkas yrket? Fredrikssons (2010) modell med läraren som samverkare, byråkrat, professionell och säljare var intressant att använda. Han menar att samverkare och säljare var betydligt vanligare på friskolan och byråkraten och den professionella läraren vanligare på den kommunala skolan. Detta berodde i sin tur på hur skolan var organiserad. Studien, ur ett vetenskapligt perspektiv, bekräftar detta. Det betyder att lärare har olika arbetsuppgifter beroende av huvudman, och dessa arbetsuppgifter är inget de egentligen kan välja själva, utan det ingår i ”konceptet” friskola.

Däremot visar studien även att kommunala lärare idag måste agera som samverkare för att få undervisningen att fungera. Det gör att arbetsbelastningen är hög även för de kommunalt anställda, trots mindre kringuppgifter. Båda grupperna vittnar även om att elever idag kommer in till gymnasieskolan med lägre kunskap, vilket ställer oerhört stora krav på gymnasielärarna att vara professionella och hitta en bra pedagogik som passar. Det medför också mycket mer administrativt arbete. Det som då styr samtliga lärare är statens krav på dokumentation och att se till den enskilde eleven oavsett huvudman.

”Alla elever ska ges den ledning och den stimulans de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att utifrån sina förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål” (Feldt, et al, 2011, s. 25)

Det vilar ett stort ansvar på lärarna både ur huvudmannens synpunkt, från statliga myndigheter och från ”samhället”, däremot har de inte idag resurserna att klara av sitt uppdrag på ett för dem tillfredsställande sätt, lärarna har helt enkelt inte de förutsättningar som krävs för att göra ett fullgott arbete visar studien. En reflektion jag gjort är funderingen om regeringen ”blundar” för lärares kringuppgifter, som uppkommer som en konsekvens av konkurrensens och att skolan delvis drivs av privata aktörer i aktiebolagsform. Konkurrenssituationen mellan skolor påverkar huvudmän som i sin tur påverkar lärarna, är det av godo i kunskapsrelaterade institutioner? Även rektorer sitter i en svår position, de lyder under huvudmannens ekonomiska styrning. En annan sak jag reflekterar och undrar över är om staten gjort någon utredning i vad konsekvensen av en ny reform innebär för lärarna, är det ens möjligt att leva upp till styrdokumentet?

Syftet med denna studie var att undersöka hur läraryrket ser ut för sex lärare med två olika huvudmän, och undersöka vilka faktorer det är som styr och påverkar deras yrkesvardag. Finns det likheter och skillnader i yrket mellan att vara anställd med kommunal huvudman eller med friskola som huvudman? Jag känner att jag med min analys och slutdiskussion svarat på syftet. Skolornas huvudmannaskap påverkar delvis läraryrket och arbetsuppgifterna, likt Fredrikssons teorier, och det går att skönja skillnader i dem beroende av huvudmannaskap. Situationen för lärarna idag är tydlig, de upplever en ökad arbetsbelastning, vilket gäller för båda grupperna. Det vittnar även forskningen om. Förutsättningarna för lärarna har förändrats, ökad undervisningstid kontra mer kringuppgifter och ansvar, tillsammans med mer elevvård har pressat lärarna hårdare. Lärarna vittnar om att de emellanåt har nödgats släppa på sin kvalitet i undervisningen.

6.3 Fortsatt forskning

Studien är av hög relevans för lärarna idag. De måste få sina röster hörda och en förändring bör ske. Makten bör förändras så att marknadsanpassningen och Konkurrenssituationen inte tar över styrningen och statens intentioner av vad en lärare ska göra idag, förskjuts. Lärare lever idag med en oro om de får behålla sina arbeten och är överbelastade med otydlig styrning. Mer forskning om konsekvensen för läraryrket med marknadsanpassning och kommunalisering i Sverige är viktig och önskvärd. Finns det någon forskning kring ett mer effektivt utnyttjande av lärare (mer undervisningstid till fler grupper) och elevers kunskap. En kunskapsutveckling inom detta område är mycket aktuell för att inte en hel yrkeskår ska få en för hög intensitet. En annan reflektion om fortsatt forskning, som inte handlar om politiska beslut, är elevvården. Styrdokumentet baseras på friska individer, inte på stor andel elever med psykisk ohälsa. Hur påverkar det yrket? Samtliga lärare lägger oerhört mycket tid på elevvård, detta för att eleven ska kunna fungera och lära sig. Elevvården är både kunskapsrelaterad, lägre kunskap vid ingången till gymnasiet, och hälsorelaterad vård. Mer forskning om den egentliga orsaken till de sjunkande resultaten är önskvärd. Är det andra mekanismer som påverkar. Ytterligare en kunskapsutveckling som jag ser framför mig är att forska kring nya grepp att tillgå, nya system, ny organisering så att läraren får mer tid att utföra sin profession. Jag tror det behövs fortsatt forskning på hur det ser ut i skolorna idag och utifrån det inrätta nya system för att få en mer hållbar situation för lärarna och låta dem göra det de var avsedda att göra, att undervisa med allt vad det innebär.

Referenser

- Andersen, H., (red), (1994), *Vetenskapsteori och metodlära*, Studentlitteratur, Lund
- Arnman, G., Järnek, M., Lindskog, E., (2004), *Valfrihet – fiktion och verklighet*, Eklundshofs Grafiska AB, Uppsala
- Backman, J., (2008), *Rapporter och uppsatser*, Studentlitteratur, Lund
- Berg, G., Groth, E., Nyttell, U., Söderberg, H., (2000), *Skolan i ett institutionsperspektiv*, Studentlitteratur, Lund
- Brynolf, M., Carlström, I., Svensson, K-E., Wersäll, B-L., (2007), *Läraryrkets många ansikten*, Upplaga 1:1, Runa förlag, Stockholm
- Brynolf, M., Carlström, I., Svensson, K-E., Wersäll, B-L., (2012), *Läraryrkets många ansikten*, tredje upplagan, Liber AB, Stockholm
- Carlgren, I., Marton, F., (2001), *Lärare av imorgon*, Lärarförbundets förlag, Kristianstads
- Dalen, M., (2011), *Intervju som metod*, Dimograf, Polen
- Esaiasson, G., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L., (2007), *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*, upplaga 3:1, Norstedts Juridik AB, Vällingby
- Feldt, M., Jarlén, L., Rådmark, J., (2011), *Levande lärarskap – ett praktiskt verktyg för lokal gymnasieutveckling*, Liber AB, Malmö
- Fredriksson, A., (2007), *Läraryrket och den politiska styrningen av skolan*, Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen
- Holmqvist, M., (2011), *Skolan och läraruppgiften – att bli och vara lärare*, Studentlitteratur, Lund
- Hult, A., Olofsson, A., Rönnerman, K., (2002), *Tio år senare- Lärares syn på yrket i en skola under förändring*, Institutionen för pedagogik, Umeå universitet
- Imsen, G., (1999), *Lärarens värld Introduktion till allmän didaktik*, Studentlitteratur, Lund
- Kernell, L-Å., (2010), *Att finna balanser, En bok om undervisningsyrket*, Studentlitteratur, Lund
- Kvale, S., (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund
- Kvale, S., Brinkmann, S., (2009), *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund
- Lindensjö, B., Lundgren, UP., (2005), *Utbildningsreformer och politisk styrning*, HLS Förlag, Mälartryckeriet, Stockholm
- Lindkvist, L., Löwstedt, J. Torper, U., (1999), *En friare skola, om styrning*

och ledning av den lokala skolan, Studentlitteratur, Lund

Ombrant, R., (2001), *Fristående grundskolor*, Norstedts Juridik, Stockholm

Patel, R., Davidsson, B., (2003), *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, 3:e uppl., Runa förlag, Studentlitteratur

Doktorsavhandlingar

Fredriksson, A., (2010), *Marknaden och lärarna: hur organiseringen av skolan påverkar lärares offentliga tjänstemannaskåp*, Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen

Grängsjö, P., (2006), *Om organiseringen av turism, studier av turismens samarbetsorganisationer i Sverige*, Mittuniversitetet, Sundsvall

Internetkällor

Skolverket: www.skolverket.se

1: ”*Kraftig försämring i PISA*”. 2013-12-02 Hämtad 2013-12-05.

2: ”*Ämnes-och läroplaner*”. Hämtad 2012-04-29.

3: ”*Om gymnasieskolan*”. Hämtad 2012-04-29.

4/ ”*Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer.*” 2009, Hämtad 2013-01-22

Läraryrket www.lararforbundet.se

1. ”*8 av 10 gymnasielärare hinner inte planera sina lektioner*” Hämtad 2013-12-05

2. ”*Ferieanställning*” Hämtad 2013-12-16

Lärarnas Riksförbund, www.lr.se

1/ *AvtalsNytt 2012 kommunala_webb.pdf* Hämtad 2013-12-16

Lärarnyheter, ”*Elevtapp faller frigymnasier*” 2011-02-22 Hämtad 2013-12-16

<http://www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2011/02/22/elevtapp-faller-frigymnasier>

Friskolornas Riksförbund www.friskola.se

1/ ”*Friskolorna i siffror - Kortfattat om grundläggande uppgifter om friskolor*”, 2013-12-16

Sveriges Radio

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1646&artikel=5616135>

Hämtad 2013-12-16

Svenska Dagbladet

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/skriftliga-omdomen-i-host_775025.svd

Publicerad 2008-01-15. Hämtad 2012-03-23.

Dagens Nyheter - ”*Sverige sämst i klassen*”,

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/sverige-samst-i-klassen/> 2013-12-03, Hämtad 2013-12-05

Arbetsmiljöverket – ”*Vem har huvudansvaret för arbetsmiljön på skolan?*”

http://www.av.se/teman/skola/ansvar_skola/?AspxAutoDetectCookieSupport=1

Hämtad 2014-02-04

Skolinspektionen – ”*Så arbetar Skolinspektionen*”

<http://www.skolinspektionen.se/ll/Om-skolinspektionen/Vad-gor-Skolinspektionen/>
Hämtad 2014-02-04

Wikipedia - Organisationsteorier
<http://sv.wikipedia.org/wiki/Organisationsteori>

Offentliga tryck

1/Vetenskapsrådets etikregler.

”Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning”.

Hämtat från:<http://codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

2/ Skolverket, (2011) *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*, Edita, Västerås

3/ Skolverket, (2013) *Lärares yrkesvardag, en nationell kartläggning av grundskolelärares tidsanvändning*.

Propositioner

Proposition 1989/90:41 *”Om kommunalt huvudmannaskap för lärare, skolledare, biträdande skolledare och syofunktionärer”*

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/om-kommunalt-huvudmannaskap-fo_GD0341/

Bilaga 1 Intervjuguide

Intervjuguiden

INFÖR

Studiens syfte är att undersöka hur lärare erfar att deras yrkesroll är idag, hur den utvecklats och förändrats och i vilken utsträckning skolornas huvudmannaskap spelar in. Jag berättar om sekretessen, att allt material är konfidentiellt. Är det okej att jag spelar in och transkriberar? Har du några frågor innan vi sätter igång?

FRÅGOR: Yrket

Hur länge har du arbetat som gymnasielärare?

Hur länge på denna skola?

Vilka ämnen undervisar du i ?

Berätta hur en vanlig/typisk arbetsdag ser ut. Tidsperspektiv, innehåll, sysslor

Vilka övriga arbetsuppgifter har du som lärare?

Styrning

Vad styr dig i ditt vardagliga arbete?

Yttre ramfaktorer – komplexitet, intensitet

- Historiska perspektiv
- Skolans betygssystem
- Skolans styrdokument
- Kommunala nämnder
- Förvaltningar
- Huvudman
- Myndigheter
- Lärarens professionalism
- Skolkultur
- Skolans organisation
- Ekonomistyrning
- Fackliga organisationer
- Lärarens kompetensutveckling
- Medier

Inre ramfaktorer – måste fungera bra för att läraren ska nå upp till uppsatta mål och klara av sitt samhällsuppdrag.

Hur påverkar följande aktörer ditt yrke?

- rektor,
- kollegor,
- elever och föräldrar,
- övriga aktörer
- skolkultur

Efter

Något ytterligare du vill tillägga?

Är det okej om jag kontaktar dig igen om något behöver tydliggöras?